

คำฤๅษณ์

พระนิพนธ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณูชิตชิโนรส

สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์

มูลนิธิ “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์

พิมพ์เป็นที่ระลึก งานพระราชทานเพลิงศพ

นายเกรียง กীরติกร

ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๓๓

คำถวาย

พระนิพนธ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาภิไธยวชิราวุธ
สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร
พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงกุวเนตรนรินทรฤทธิ์

มูลนิธิ “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์

พิมพ์เป็นที่ระลึก งานพระราชทานเพลิงศพ

นายเกรียง กীরติกร

ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๓

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วัดมหาราตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๒๒๑-๔๔๙๒, ๒๒๔-๔๒๑๔

คำนำ

คุณเกรียง กิริติกร อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีความเคารพเป็นอย่างยิ่งในท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) มาเป็นเวลายาวนาน ทั้งยังมีความคุ้นเคยกับพระเถรานุเถระในวัดพระเชตุพน เกือบทุกรูป โดยเฉพาะก็คือ พระธรรมราชา นวัตกรรม นั้น มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาตั้งแต่เป็นพระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ ดร. กฤษณพงศ์ บูตร ก็บวชเป็นสามเณรอยู่ในสำนักท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ป้า ซึ่งที่ประทับใจก็คือ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเทศกาลต่างๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันขึ้นปีใหม่ ท่านจะพาลูกหลานนำภัตตาหารมาถวาย ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ป้า และพระเถรานุเถระที่คุ้นเคย เป็นวิธีฝึกอบรม ลูกหลาน ให้มีความใกล้ชิดวัด คุ้นเคยกับพระสงฆ์สามเณรตามแบบโบราณ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ป้า ได้ตั้งมูลนิธิ “ทุนพระพุทธรยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็ได้โปรดให้คุณเกรียง กิริติกร เป็นกรรมการมูลนิธิฯ มาตั้งแต่เริ่มแรก จนถึงอนิจกรรม คุณเกรียง กิริติกร เป็นผู้มีความตั้งใจในการทำงานให้แก่มูลนิธิฯ มาก ทุกคราวที่มีการประชุม ก็มาประชุมสม่ำเสมอ เว้นแต่ไปต่างประเทศหรือเจ็บป่วยเท่านั้น

อนึ่ง เงินผลประโยชน์อันเกิดแก่มูลนิธิ “ทุนพระพุทธรยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์ นี้ ได้ใช้ในการปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ วัดพระเชตุพน ในส่วนที่นอกจากงบประมาณที่กรมศิลปากรกำลังดำเนินการอยู่ขณะนี้

ในการพระราชทานเพลิงศพ คุณเกรียง กิริติกร นี้ คณะกรรมการมูลนิธิฯ จึงพิมพ์หนังสือ เรื่อง คำอุษฎี พระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ ซึ่งพิมพ์ในงานสมโภช ๒๐๐ ปี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๓ มาครั้งหนึ่งแล้ว เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงคุณเกรียง กิริติกร ด้วย

ขอผลานิสงส์ทั้งปวงนี้ จงอำนวยสุขสมบัติแก่คุณเกรียง กิริติกร ในสัมปรายภพ เทอญ ฯ

เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน
ประธานกรรมการมูลนิธิฯ

นายเกษียง กิรติกร ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.

ชาติ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๔

มรณะ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๓

ประวัติ

นายเกรียง กীরติกร ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.

นายเกรียง กীরติกร เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ที่ ตำบลพระยาบันแดน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นบุตรคนที่ ๒ ของ นายดวน และนางศิริ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๗ คน

๑. นายเจียร เขี่ยมสกุล (ถึงแก่กรรม)
๒. นายเกรียง กীরติกร
๓. นายมานะ เขี่ยมสกุล
๔. นางสุลี ผลวัฒนา
๕. นางกิมพก ศรีสุวรรณ (ถึงแก่กรรม)
๖. นางสาวพยางค์ เขี่ยมสกุล (ถึงแก่กรรม)
๗. นายมนู เขี่ยมสกุล (ถึงแก่กรรม)

และมีน้องชายต่างมารดาอีก ๑ คน คือ นายนิรุญ คัชมาตย์

นายเกรียง กীরติกร ได้สมรสกับ นางพวงเพชร สกุลเดิม ดันติเจริญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ

นางกิ่งเพชร วรพัฒน์ สมรสกับ นายโกวิท วรพัฒน์ มีบุตร และธิดา ๓ คน

นางสาวกัญญวรัช วรพัฒน์

นายกวิน วรพัฒน์

เด็กหญิงเกณวี วรพัฒน์

นายกฤษณพงศ์ กীরติกร

(๔)

นางพวงเพ็ชร์ฯ ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ต่อมา นายเกรียง กิริติกร ได้สมรสกับนางวัชรีย์ สกุลเดิม พงศ์ธรรานนท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ มีธิดา ๒ คน คือ

นางสาวกรวิมล กิริติกร

นางสาวกัญญวิมล กิริติกร

นางวัชรีย์ฯ ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ต่อมา นายเกรียง กิริติกร ได้สมรสกับ นางฉวีวรรณ สกุลเดิม อ้นอารี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งมีธิดา ๑ คน คือ

นางกรรณิกา นวลกา สมรสกับ นายสมิง นวลกา มีบุตร ๒ คน

เด็กชายกานต์ นวลกา

เด็กชายตุลย์ นวลกา

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๗๐ สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ จากโรงเรียนประจำมณฑลพิษณุโลก

พ.ศ. ๒๔๗๑ สำเร็จชั้นฝึกหัดครูประถม มัธยม ๔ วิชาครู จากโรงเรียนฝึกหัดครูประถมวัดบวรนิเวศ

พ.ศ. ๒๔๗๓ สำเร็จครูมัธยมแผนกอักษรศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๔๗๖ สำเร็จหลักสูตรชั้นปริญญาตรี (ธ.บ.) จากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง

พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้รับ Certificate in Primary Education จาก Office of Education Washington D.C.

พ.ศ. ๒๕๐๖ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สำเร็จ ว.ป.อ. รุ่นที่ ๖

พ.ศ. ๒๕๒๔ ปริญญาดุซงฎิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒๗	กันยายน	๒๔๘๓	จัตุรตถาภรณ์มงกุฎไทย
๑๘	กันยายน	๒๔๘๕	จัตุรตถาภรณ์ช้างเผือก
๕	ธันวาคม	๒๔๙๓	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๕	ธันวาคม	๒๔๙๖	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๕	ธันวาคม	๒๕๐๕	ทวิตยาภรณ์ช้างเผือก
๕	ธันวาคม	๒๕๐๗	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
๕	ธันวาคม	๒๕๑๐	ประถมาภรณ์ช้างเผือก
๕	ธันวาคม	๒๕๑๓	มหาวชิรมงกุฎ
	ธันวาคม	๒๕๑๗	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
	พฤษภาคม	๒๕๑๙	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
พ.ศ.	๒๕๓๒	เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่ง	รามเกียรติ์ลูกเสือ
		สดุดีชั้นพิเศษ	

ตำแหน่งหน้าที่รับราชการ

๑๙	พฤษภาคม	๒๔๗๖	ครูโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๒๔	พฤษภาคม	๒๔๗๗	ครูโรงเรียนประจำจังหวัดพิษณุโลก "พิษณุ- โลกพิทยาคม"
๑	เมษายน	๒๔๘๐	กรรมการจังหวัดระยอง
๑	ตุลาคม	๒๔๘๓	หัวหน้าแผนกองค์การ กองการศึกษาผู้ใหญ่ สำนักงานปลัดกระทรวงธรรมการ
๑	พฤศจิกายน	๒๔๘๓	รักษาการตำแหน่งผู้จัดการโรงพิมพ์วัดสังเวช
๑	มกราคม	๒๔๘๔	หัวหน้าแผนกตรวจ กองการศึกษาผู้ใหญ่
๑	พฤษภาคม	๒๔๙๐	หัวหน้าแผนกวิชาการ กองการศึกษาผู้ใหญ่

(๖)

- ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๙๐ หัวหน้ากองโรงเรียนราชภัฏ กรมสามัญ
ศึกษา
- ๒๒ กันยายน ๒๕๙๔ รักษาการตำแหน่งหัวหน้ากองการศึกษา
พิเศษ กรมประชาศึกษาอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๖ พฤศจิกายน ๒๕๙๔ หัวหน้ากองการศึกษาพิเศษ กรมประชา
ศึกษา
- ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๕ หัวหน้ากองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญ
ศึกษา
- ๒๔ มิถุนายน ๒๕๙๗ รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ โรงเรียนพิบูล-
อุปถัมภ์
- ๑๙ กันยายน ๒๕๙๗ รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษา
นิเทศก์
- ๑ มกราคม ๒๕๙๙ หัวหน้ากองการประถมศึกษา
- ๗ กันยายน ๒๕๙๙ ผู้อำนวยการกองการประถมศึกษา
- ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๒ โอนไปรับราชการในสังกัดสำนักงานปลัด
กระทรวง
- ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- ๙ ตุลาคม ๒๕๐๔ อธิบดีกรมสามัญศึกษา
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ ครบเกษียณอายุ
- พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา-
ธิการ
- พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
- พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐ ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาปฏิรูป รองประธาน
สภาปฏิรูป
- พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑ ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติ

งานในคณะกรรมการต่าง ๆ

- มูลนิธิพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิช่วยเด็กตาบอดในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิช่วยเด็กนักเรียนขาดแคลนในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนคริน-
ทราบรมราชชนนี
- มูลนิธิจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์
- มูลนิธิโรงเรียนราชินี
- มูลนิธิลูกเสือ
- มูลนิธิโรงเรียนประถมนนทบุรี
- มูลนิธิแถม - สร้อย ขอบผีก
- มูลนิธิโรงเรียนอำนวยการศิลป์
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ
- คณะกรรมการ อ.ก.ค. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ
- คณะกรรมการรณรงค์ให้รู้หนังสือไทย
- คณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

นายเกรียง กิริติกร ถึงแก่อนิจกรรมด้วยโรคโลหิตในสมองแตกและ
ภาวะหัวใจล้มเหลว ณ โรงพยาบาลพญาไท ๒ เมื่อวันที่ศุกร์ที่ ๑๗ สิงหาคม
๒๕๓๓ รวมสิริอายุได้ ๗๔ ปี ๒ เดือน ๒๒ วัน

คำฤๅษี

พระนิพนธ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤๅษี

คำชี้แจง

เรื่องคำอุษฎฺฐินี่ ว่าด้วยพากย์และศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ร่วมกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร และ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาเนตรนรินทรฤทธิ์ ช่วยกันทรงรวบรวมจัดทำคำอธิบายไว้ ในลักษณะเป็นอธิบายศัพท์ที่ใช้ในวรรณคดี เรื่องต่าง ๆ

ต้นฉบับตัวเขียนเรื่องคำอุษฎฺฐินี่ โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ได้คัดออกไปตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก เมื่อ ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ซึ่งพระดิษฐการภักดี ได้เขียนคำนำไว้ว่า

“ข้าพเจ้าได้พบศัพท์ภาษามคธและภาษาอื่นบ้าง ซึ่งแปลเป็นภาษาไทย เป็นของพระเจ้าบรมมโอยกาเธอ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระเดชาดิศร แลพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาเนตรนรินทรฤทธิ์ ช่วยกันทรงไว้ ข้าพเจ้าจึงได้นำมาให้โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ เรียบเรียงโดยถูกต้องตามต้นฉบับเดิม เพื่อจะให้เห็นว่า เป็นของเก่าๆ ของท่านทำไว้เท่านั้น”

อนึ่ง ปรากฏข้อความในฉบับตีพิมพ์ครั้งนั้นว่า

“หนังสือนี้

สมเด็จพระกรมพระปรมานุชิตชิโนรส

สมเด็จพระกรมพระเดชาดิศร

กรมหลวงวงษานเตร

ช่วยกันทรงใช้ชื่อเรียกว่าคำอุษฎฺฐิ

มีพากย์ต่าง ๆ อยู่ในนี้.

หนังสือคำมคธแผลงเป็นสังสกฤษและคำมคธตรง คำเขมร คำลาว คำสยาม คำโบราณ เก็บมาเรียงไว้เพื่อจะให้หญิงชายผู้รักรู้ในการกาพย์ โคลง ลิลิตฉันท์ เข้าใจว่าไว้เป็นแบบอย่างคล้ายกันกับอภิธานศัพท์”

คำว่า ฤษฏี ค้นไม่พบศัพท์นี้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แม้แต่ในหนังสือคำฤษฏีนี้เองก็ไม่ปรากฏคำ ๆ นี้ แต่สันนิษฐานว่าคงจะมาจากคำภาษาสันสกฤตว่า สฤษฏี (สุริตสะติ) หรือ สฤษฏ์ (สุริต) ซึ่งหมายถึงการทำหรือการสร้าง และที่เราคุ้นเคยกันดีในภาษาไทยคือ รังสฤษฏี และ รังสรรค์ ซึ่งหมายถึงการสร้างหรือการแต่งตั้ง ดังนั้น จึงน่าจะเชื่อได้ว่าองค์ผู้ทรงพระนิพนธ์ ได้ทรงคิดคำนี้ขึ้นมาใช้กับงานรวบรวมคำศัพท์ อันเป็นพากย์ต่าง ๆ พร้อมด้วยคำแปลหรือคำอธิบายสั้น ๆ เป็นอุปกรณ์แก่การแต่งหรือการอ่านงานกวีนิพนธ์ตลอดจนวรรณคดีทั่ว ๆ ไป

เนื่องจากคำว่า ปทานุกรม พจนานุกรม ศัพท์านุกรม หรือแม้แต่คำว่า อภิธานศัพท์ ยังไม่มีผู้ใดคิดขึ้นใช้ในสมัยนั้น องค์ผู้ทรงพระนิพนธ์ จึงได้ทรงคิดคำฤษฏีนี้ขึ้นใช้ ซึ่งโดยลักษณะเนื้อหาแล้ว คำฤษฏี อาจจัดเป็น ปทานุกรม พจนานุกรม ศัพท์านุกรม และหรืออภิธานศัพท์ก็ได้ จะมีแตกต่างกันก็เฉพาะรูปแบบเท่านั้น เพราะท่านจดคำต่าง ๆ ไว้พร้อมคำแปล หรือคำอธิบายสั้น ๆ ท่านคิดคำใดได้ก็จดลงไป ยังมีได้นำมาจัดระบบแห่งคำโดยเรียงตามลำดับอักษรศัพท์ที่ทรงจดไว้ ส่วนมากเป็นคำเดี่ยว เช่น ทรือง ว่า ถือตัว, ทรหิง ว่า ช้วนาน, กระสิ ว่า โทษ, วินาศ ว่า ฉิบหาย, ฉิบหาย ว่า หายพลัน ฯลฯ ลางครั้งก็ทรงจดเป็นศัพท์หมวด เช่น เครื่องกุกกฏภณธ์ ๕ ได้แก่ พระขรรค์ ว่า ดาบสีคม • ฉัตร ว่า พระกรด • อุณ्हิส ว่า เครื่องประดับพระเศียร • ปาทุกา ว่า ฉลองพระบาท • วาลวิชนี ว่า พัดชนี • ฯลฯ อนึ่ง ที่ทรงจดไว้เป็นหมวดศัพท์ก็มีหลายแห่ง เช่น เวรุ ธิปฺ บัจฉนิก ปรบักษ ปฏิบักษ อมิตร ศัตรุ บัจฉมิตร ว่า คนมิเวรเป็นฆ่าศึก เสิก ว่า ศีก ดังนี้ เป็นต้น

คำฤษฏี นี้ น่าเชื่อว่า เป็นหนังสือประเภทศัพท์านุกรม หรืออภิ-

ฐานศัพท์ ที่สร้างขึ้นเป็นเล่มแรกของไทย เพราะจากหลักฐานหนังสือประเภทเดียวกันมีปรากฏว่า หนังสือ อักษราภิธานศรีศัพท์ (Dictionary of the Siamese Language) ฉบับของ ดร. แคนบิช แบรดเลย์ หรือหมอบรัดเล เป็นผู้รวบรวมและจัดพิมพ์ขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ ก็เกิดขึ้นภายหลังจากสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส สิ้นพระชนม์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ แล้ว

หนึ่ง เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๓๘๙ มิชชันนารี เทเลอร์ โจนส์ ได้รวมคำไทยและจัดทำคำแปลเป็นภาษาอังกฤษ แต่มีได้ตีพิมพ์ และใน พ.ศ. ๒๓๙๗ สังฆราชบิลเลอกัวซ์ ได้รวมคำไทยแล้วทำคำแปลเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ละติน ตีพิมพ์ที่กรุงปารีส ให้ชื่อเป็นภาษาไทยว่า สัพพะพจนะพาสาไทย (D.J.B. Pallegoix Dictionnaire, Siamois, Francais - Anglais) และต่อมาบาทหลวง เวย์ ได้แก้ไขเพิ่มเติมและจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ ให้ชื่อว่า ศรีพจนภาษาไทย สำหรับพจนานุกรมไทยนั้น กระทรวงธรรมการได้มอบหมายให้พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์ สมัยที่ยังเป็นขุนประเสริฐ-อักษรนิติ) จัดทำพจนานุกรมของราชการขึ้นเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๔๒๖

ผู้เขียนเชื่อว่า คำอุษฎฺฐี นี้ องค์พระนิพนธ์ได้ทรงไว้ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๗๔-๒๓๗๗ ซึ่งเป็นช่วงที่ สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร และ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ ได้ทรงร่วมงานกันอย่างใกล้ชิด ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้รวบรวมเลือกสรรตำรับตำราต่าง ๆ แต่งขึ้นจารึกแผ่นศิลาประดับไว้ ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยเฉพาะช่วงนี้ สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงงานพระนิพนธ์มาก แม้ งานพระนิพนธ์อื่น ๆ บางเรื่อง ก็ทรงไว้เป็นอย่างดีภายในปี พ.ศ. ๒๓๘๔ คือ พระปฐมสมโพธิกถา และที่ทรงแต่งต่อเติมเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์ให้ครบถ้วนบริบูรณ์ก็เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๒ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔ นั้น สมเด็จพระปรม-

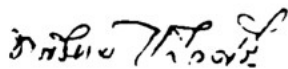
นุชิตชิโนรส ทรงพระชราภาพมากแล้ว มิได้ทรงงานพระนิพนธ์มากนัก มีปรากฏแต่พระธรรมเทศนา พระราชพงศาวดารสังเขปและ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับความสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสเท่านั้น ซึ่งจากปีที่ยกขึ้นมาอ้างเทียบกับปีที่มีผู้สร้างหนังสือประเภทพจนานุกรมหรืออภิธานศัพท์ขึ้นในเมืองไทย ผู้เขียนเชื่อว่า คำฤกษ์ เป็นเรื่องแรกในเมืองไทยในหนังสืออ้างอิงประเภทเดียวกัน

จริงอยู่ อาจมีผู้แย้งว่า หนังสือนี้ไม่น่าจะถือว่าเป็นประเภทพจนานุกรมหรืออภิธานศัพท์เล่มแรกของเมืองไทย เพราะเมื่อพูดตามหลักการทำพจนานุกรม ย่อมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า หนังสือพจนานุกรมภาษาใด จะต้องรวบรวมคำทั้งหมดที่มีอยู่ในภาษานั้น ตลอดจนให้ความรู้ในเรื่องอักษรวิธี การออกเสียงอ่าน ความหมาย และประวัติของคำ เป็นต้น และมักเป็นที่เข้าใจกันว่า พจนานุกรม จะต้องรวบรวมคำศัพท์ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น อักษรภิธานศรับท์ ฉบับของหมอบรัดเล จัดพิมพ์ บรรจุค่าไว้ถึง ๔๐,๐๐๐ คำ แต่คำฤกษ์ นี้ รวบรวมค่าไว้ประมาณ ๔,๒๐๐ คำ เฉพาะที่ใช้ในการแต่งและอ่านวรรณคดีเท่านั้น ในประเด็นนี้ ผู้เขียนไม่คัดค้าน แต่ได้พึงเล็งพิจารณาไปเฉพาะเรื่องแนวความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขององค์ผู้ทรงพระนิพนธ์เป็นหลัก และเชื่อด้วยว่า หากมีพระประสงค์จะทรงจัดทำพจนานุกรมจริง ๆ แล้ว ย่อมอยู่ในวิสัยแห่งพระปรีชาสามารถที่จะทรงกระทำได้ในฐานะที่ทรงรอบรู้ค่าไทยและคำที่ใช้ในภาษาไทยเป็นอย่างดี

เนื่องจากหนังสือคำฤกษ์นี้ยังไม่ปรากฏว่ามีการพิมพ์แพร่หลายนัก ฉบับที่โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจตีพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘) นั้น นับถึงบัดนี้เป็นเวลาถึง ๘๕ ปี ซึ่งจะใช้ค้นหาอ้างอิงก็คงยากเสียแล้ว ครั้นต่อมา นายณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม ได้คัดมารวมพิมพ์ผนวกไว้ในหนังสือ "พระประวัติและพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณุชิตชิโนรส" โดยสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเมื่อนับถึงบัดนี้ก็เป็นเวลาถึง ๒๘ ปี

จะค้นคว้าหาอ่านได้ยากเช่นเดียวกัน จึงเห็นควรจัดพิมพ์เผยแพร่ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้จัดระบบเรียงคำศัพท์ขึ้นใหม่ตามลำดับอักษรแบบพจนานุกรม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะพึงได้รับในฐานะเป็นอุปกรณ์แก้วรรณคดีเป็นสำคัญ และในการคัดลอก จัดเรียงลำดับอักษรตลอดจนตีพิมพ์ต้นฉบับครั้งนี้ ได้อาศัยแรงเพื่อนร่วมงาน คือ นางดารณี โชติ-ไพบูลย์ นางสาวเลขา ลิมจิตติ นางสาววันทนี มงคลทรัพย์กุล และ นางสาวปานใจ เจียมพาณิชย์ ช่วยกันจัดทำ ส่วนสะกดการรันทันคงไว้ตามต้นฉบับเดิม เพื่อรักษาของเก่าที่โบราณจารย์ท่านทำให้

การทั้งหลายทั้งปวงที่จัดทำและจัดพิมพ์หนังสือคำฤกษ์จนเป็นผลสำเร็จดังนี้ ก็ด้วยความดำริชอบของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมราชา นุวัตร (กมล โกวิท) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ในฐานะที่เป็นศิษย์ ก็ได้สนองความประสงค์ดังกล่าว และขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

(นายทรงวิทย์ แก้วศรี)

หอสมุดแห่งชาติ

ท่าवासูกกรี กรุงเทพมหานคร

๕ ธันวาคม ๒๕๓๓

คำฤษฏี

(สะกดการันต์ตามต้นฉบับเดิม)

กง	ว่า	กฉม
กณฺจิก	ว่า	กณฺจแ
กตฺกมาศ	ว่า	เค็อนสิบสอง
กตค	ว่า	ฉ่าเจ็ยก
กนก	ดูที่	จามีกร
กนึย	ดูที่	กนึษฐ
กนึษฐ	ว่า	นึวัก้อย
กนึษฐ อนุช กนึย ผอน	ว่า	น็อง
กบิล	ว่า	โคคแคง
กมล	ดูที่	ประทุม
กมล	ว่า	หัวใจ เพราะเหมือนรูปดอกบัว
กมลฉาศน์	ดูที่	สุรเชฐ
กรกษ	ว่า	ดอกบัวคือมือ
กรกฏ	ว่า	ปู่
กรฉท	ว่า	หีบ
กรรกัฏฏักชี	ดูที่	ผฉิ่ง
กรรฉง	ดูที่	ฉัตร
กรรฎิกะ	ว่า	เฮว
กรรฐ	ว่า	คอ
กรรณ	ว่า	พู
กรรณุม	ว่า	ตุม

กรรม ทารุณ	ว่า	หยาบ
กรรมแสง โหย	ว่า	ร้อง
กรรมแสงหา โหยหา	ว่า	ร้องหา
กรรมแสงให้ โหยให้	ว่า	ร้องให้
กรองเชิง	ว่า	ไวไลบาท คุณคำว่า เสียพาลย พันหาทองแท่ง
กรองไค ทองกร	ว่า	ไวไลกร
กรเอา	ว่า	กลมกลม่อม
กระช่างที่	ว่า	กระจ่าง เหมือนคำว่า เจษฎา เอา จ. เป็น ฉ. แล้วเป็น ช. ไป
กระด้าง	คูที่	คำแหง
กระดาษ	ว่า	ร้อนด้วยความเขญ
กระบี่ธช	ว่า	ธงดิง
กระพัง	ว่า	หนอง
กระมวด	ว่า	คำบด ว่า บก
กระยา	ว่า	เข้า คุณคำว่า กระยาเฮวย และ กระยาหาร
กระยาบวด	ว่า	เครื่องบวช คือ ถังวานเนยนม
กระยาบูชา	ว่า	เครื่องบูชา
กระยารง	ว่า	เครื่องเขียนรง ตั้ง ดัศตระเบญจรง
กระยาสนาน	ว่า	เครื่องกระแจะอันปรุง
กระยาฮังเวย	คือ	เครื่องพลีกรรม
กระดี	ว่า	โทษ
กระวี	ว่า	นักแต่งกาพย์
กระหม่าใจ	คูที่	คระคกใจ
กระหวัด	คูที่	เกี้ยว

กระหาย	ว่า	ร้อนไป
กระเอบ	คูที	เอม
กราบถวายกร	คูที	อัญชุธิ
กรุงไฟ	คูที	ซักคิ
กราวน ฉม	ว่า	หอม
กรุณา	ว่า	กันซึ่งความสุขให้
กฤษณ	คูที	กันท
กฤษณ วิศณุ หรือ วาสุเทพ เกษพจักรี }	ว่า	มีจักรในมือ คือ พระนารายณ์
กฤษณีย	คูที	ภูวนา
กฤษณา	ว่า	ไม้หอม
กล รอด จอด ดู	ว่า	ถึง
กล	ว่า	หมุน หันไปตั้งจักร
กลปาศกพัตร	ว่า	ผ้าทอดด้วยธำถิ
ก้อ	ว่า	เรือโกถน
กลองชวา	ว่า	กลองแขก
กละฉิง ทาย	ว่า	ฉือ
กธำภัก ตระคอน	ว่า	ผักนึ่ง
กฉิ่งกลด	คูที	ฉัตร
กวา	ก็ว่า	กำ
กว่า	คูที	พัน
กวัด ไกว	ว่า	แกว่ง
กษณ	คูที	ขนัน
กษมา	คูที	ขันตี
กษัตริย	คูที	ภูวนา
กษิณาฬพ	คูที	ชีณาฬพ

กษาบ	ว่า	กหาปน
ก่อง	คูที่	พญา
กองโกรย	ว่า	กองหลัง
กระระ	คูที่	ชนะ
กัษา	คูที่	ฉงน
กัฆ	ว่า	ความเกี่ยวข้อง
กัญจุการาม	ว่า	ฉลองพระองค์
กัณห กฤษณ กาท เขมา	ว่า	คำ
กันกง	ว่า	กันรอบ
กันคาถ	คูที่	มัธยม
กันฉง ภมร	ว่า	แมลงงู
กัปฉก	ว่า	กำพร้าว
กัมมาร	ว่า	บุคคณนำเสยซึ่งน้ำคือ ช่างทอง
กัณญา, กัณยา	คูที่	กัณ, ัศรี
กัณยาณี	คูที่	สุนทร
กาจ	ว่า	คูร้าย
ก้าน	คูที่	มรรค
กานคา	คูที่	ัศรี
กานน	คูที่	พจน
การวิก	ว่า	นการะเวก
กาษฐ	ว่า	ไม้
กาษฐ	ว่า	หิน
กาษฐมัย	ว่า	ของแล้วด้วยไม้
กาษร	ว่า	กระบือคู่
กาหล	ว่า	แตรงอน นักรู้บางแห่งเสมอ ใช้ว่าโกลหลก็มี

ภาพ	ดูที่	กัณช
กำเดา	ดูที่	ขเคา
กำธร	ดูที่	แทศย
กำหนด	ว่า	กฏ
กำบัค	ว่า	บัค
กำบีค	ว่า	มีค
กำโบล	ดูที่	โอบุ
กำพรพากย์	ว่า	คำเขมร
กำพล	ว่า	ผ้าฮ่าน
กำพูช, กัมพูช, กัมโพช	ว่า	กัมพูชา, เขมร
กำรอไร่	ว่า	ยาก
กำราบ	ว่า	กราบ
กำไร	ดูที่	ไกร
กำฐน	ว่า	ครวจ
กำฉา	ดูที่	เขฉา
กำศรค ฉาดค	ว่า	ฉะห้อย
กิงตุก	ว่า	ทองกวาว
กินเพรา	ว่า	เวลากิน
กิริณี	ว่า	นางช้าง
กีกักก	ดูที่	จินจน
กึ่งก้ง	ดูที่	จินจน
กุงอน	ว่า	นกค้อนหอย
กุงาน	ดูที่	หสก
กูโจก	ดูที่	มะยूर
กฤษร	ดูที่	ทวิรท
กฤษการะ	ว่า	เรือนยอด

กฤษทล	ว่า	เครื่องประดับกรรม
กฤษที	ว่า	น้ำเค็ม
กฤษ จ้านับ	ว่า	จับ
กฤษภ	ว่า	ม่อ
กฤษภ ษฤฤ ฉนัง	ว่า	ม่อ
กฤษภการ	ว่า	ช่างม่อ
กฤษภิน	ว่า	จรเข้
กฤษ	ว่า	ฟุ้ง คุณค่าว่าบังษฤฤ มีคำ อธิบายว่าผู้ใด มีคนยกย่องนับ ถือว่าผู้มีทรัพย์แถมมียศตรฤฤ แถมอฤฤฤฤ
กฤษภ ษกา ษร้อย	ว่า	ดอกไม้
กฤษ	ดูที่	เผื่อ
กฤษ	ดูที่	โปดก
กฤษว	ว่า	กั้ว
กฤษ	ว่า	ธง
กฤษฉา	ว่า	กฤษฉีก คุณค่าว่าเตียฉาแถมฉิฉา คุณค่าว่า ฉอฉอฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ
กฤษฉา	ว่า	กฤษฉียง คุณค่าว่า กฉฉฉกฤษฉา
กฤษ	ว่า	ผสม
กฤษตร	ดูที่	เขตร
กฤษพฉกตรี	ดูที่	กฤษฉฉ
กฤษฉ	ว่า	ไม่มีไทย
กฤษฉ	ว่า	หาไทยไม่มีได้
กฤษฉกราย	ว่า	กฤษฉกราย คุณค่าว่า เข็องกราย กรีกกราย

เกียง	ว่า	ไช้ยาก
เกี่ยว กระทบ	ว่า	เกี่ยว
เกรียง	ดูที่	หลวง
เกลี้ยง	ดูที่	คดข
เก็ยณ	ดูที่	เลข
เกือเมียบ	ดูที่	คดข
แกจน	ดูที่	ไภย
แก้ง	ว่า	แก้งกั้ว คุงค้ำว่า แก้งแก้ง
แกว	กั้ว	แก
แกว	ว่า	ยวนเมืองเวียคนาม
แก้วกรรฐี	ว่า	แก้วประดับในคอ
แกวน	ว่า	แก้ง
โกษ	ว่า	งู่า คุงค้ำว่า โภษเกบกรอง แน่นนุ่ง
โกเซาว	ว่า	ก้ำมหยี
โกญจนาท	ว่า	เสียงแห่งนกรเรียน
โกมิถ	ดูที่	ปัทมราช
โกรญจ	ว่า	นกรเรียน
โกฉาหล	ว่า	คังฉนัน
โกฉิฉะ	ว่า	ดูเหว่า
โกวิหาร	ดูที่	ปาริฉัตร
โกศ	ดูที่	คดข
โกศฉ	ดูที่	เฉโก
โกษา	ว่า	คฉง มีคฉงเงินเป็นคั้น
โกสมภ	ว่า	ค้ำ
โกไสยพัตร	ว่า	ผ้าทอด้วยไหม

ไกร กำไร	ที่ว่า	ยิ่ง คุณค่าว่า ชื่อสงไขย กำไร แสนกับ
ไกรธาตุ	คูที่	หิรัญ
โกศ	ว่า	ทา
ไกวกวา	ว่า	ยิ่งกำ คุณค่าว่า แดงกวา ไร่ แดงแถมมาศโศก
ขกาย แยม	ว่า	บาน
ขจิตร	คูที่	รจิต
ขเคา กำเคา	ว่า	ร้อน
ขโคง	ว่า	สูง คุณค่าว่า ปักปิ่นเกล้า โคงขโคง แลใบจโคง
ขนน เชนย	ว่า	หมอน
ขนอง	คูที่	ปฤษฎางค
ขนั้น	ว่า	ขนุน
ขนั้น กษน	ว่า	ขัน
ขนาง	ว่า	สงไข
ขเน	คูที่	ประเมือ
ขบวน	คูที่	เขบอ
ขम्म ย่ำยาม	ว่า	เขขม คึงเค้ากำว่า
ขยม	ที่ว่า	ข้า ทั้งสองผสมกัน ว่าข้าพเจ้า
ขยม	ว่า	ข้าหญิงชาย
ขลา	ว่า	เชื้อ
ขลาด	คูที่	โภย
ขลิบขลัป	คูที่	จินจน
ขวย	ว่า	ฮาย
ขวาง	คูว่า	ไพเราะ

ขวันเกียง	ว่า	ขวัญร้าย
ข้อย	คูที่	เมื่อ
ขณะ กระระ จอก	ว่า	เล็บ
ขันคี กษมา	ว่า	อคใจ
ขา	ว่า	เขา
ขาว ผลิก ,ผลิก	ว่า	แก้ว
ขิ่ง	ว่า	โกรธ
ขิ่งขัง	คูที่	จินจน
ขีณาสห. กษีณาสห	ว่า	มีอาตะวะอันสิ้นแล้ว
ขีวิตร์ทษ์ไฮ	ว่า	สิ้นชีวิต
เขจร	ว่า	ไปในอากาศ
เขจร เกษตร	ว่า	นา
เขนใจ	ว่า	ลำบาก
เขนย	คูที่	ขนน
เขบง ขบวน	ว่า	ฉคหลัน
เขม่า	คูที่	กัณท
เขลา กำเอา	ว่า	โง่
เขิน	ว่า	ดอน
เขียวขจี	ว่า	เขียวอ่อน
เขียว ฉกิก	ว่า	เร้ง คุณค่าว่า ฉกิก ผดุง บอให้ เซ แลค่าว่า ไก่ขันเขียวผูกข้าง ฉาวว่าสอง นักรู้ที่ใช้ว่าเจ้าก็มี
เขือ	ว่า	อินท
แข	คูที่	อินท
ไข เบิก มาย เมย ฉเหย	ว่า	เปิด
โขมด	คูที่	ภูต
กคิง	คูที่	คำแดง

คง	ดูที่	สิง
คช	ดูที่	ทวิรท
คณ	ดูที่	นิกร
คดี	ว่า	เป็นที่ไปของชาวเมือง
คนฉำนวน	ว่า	คนได้ระดับมาก
คนโรทก	ว่า	น้ำหอม
คเนิง	ดูที่	อนุสร
ครรภสยน	ว่า	ห้องนอน
ครวี	ว่า	กวัด, แกว่ง
ครอบครอง	ว่า	ปกคลุม
คร้าม	ดูที่	ไภย
ครามครัน	ดูที่	มทีมา
ครีร	ว่า	หน่อไม้
ครุฑ สุบรรณเวนต์ย	ว่า	ครุฑ
ครุ	ว่า	พฤษัก
คฤก เทวอ เกือเยีย คอก	ว่า	กทำ ดูคำว่า บางคอกหื้อ แล้วโลมคิน และคำว่าคอกขาย บูขายคาคอกน้ำภาปรู้
คฤท	ว่า	เรือน
คล บังคัล	ว่า	เฝ้า ดูคำว่า บังคม บังคัล นองเมือง นักรู้บางแห่งใช้บังคัล ว่า ไหว้ก็มี
คลอง ฉ่าพัง	ว่า	บริเวณ
กล่าวน้ำเนตร	ว่า	น้ำตาไหล
ควิปอก	ดูที่	อ่าลา
กัณณ	ดูที่	เวหา

คัณนมาธา	ว่า	ระเบียบ นับคือปคำ
คันธวาหะ	ดูที่	วาโย
ค้าน	ว่า	หัก
คานหาม	ดูที่	ธวิกา
ค่านัน	ว่า	ของบุษบา
คำแคง คฉิ่ง	ว่า	คังสนัน
คำภีร	ว่า	ภุก
คำสาบ	ดูที่	เคียน
คำแหง*กระด้าง	ว่า	แขง
คิมหะดูตุ	ว่า	ระดูร่อน
คิค	ว่า	จับ
คิริ	ดูที่	บรรพค
คิกคัก	ดูที่	จินจน
คุลา	ว่า	ฝารัง
เคร่า	ว่า	คอย
เค้า	ดูที่	เมื่อ
เคียด	ก็ว่าคิด	ดูจคำว่า เคียดอยู่ในใจ
โคคม	ว่า	เป็นดูกแห่งโคคมโคตร
โครจง อำนงไม้	ว่า	อยาก
ขฤฤ	ดูที่	กุมภ
ขาม	ว่า	จมูก
ข่า	ดูที่	จามิกร
เงิน	ก็ว่า	เงิน
เงียด เงื่อน จรด	ว่า	จด
แ่ง	ว่า	เหลี่ยม ดูจคำว่า แ่งเงาให้ เป็นกณ

จงกลณี	คู่มือ	อุบถ
จดหมาย บันทึกลง	ว่า	จดหมายย่อ
จร เทา	ว่า	ไป
จรด	คู่มือ	เงียด
จรทศ จรเทญ	ว่า	จับจน
จรเทญ	คู่มือ	จรหด
จรรจา จ้านรจา	} ว่า	กล่าว
เจรจา พาที่ วาท อ่าง		
จรรโงงจรงใจ	ว่า	จูงใจ
จรรโงงราชฎ	ว่า	ชักจูงชาวเมือง
จรลา	คู่มือ	เจียร
จลวิจล	ว่า	ไหวแสไหวโดยยิ่ง
จอก	คู่มือ	ชนะ
จอง จ้านอง	ว่า	ผูก
จ่อง	คู่มือ	ฉัตร
จองคช	ว่า	ช้างที่เข้าระวางทัพ
จอด	คู่มือ	กต
จักขุ	คู่มือ	อักษิ
จักจวง	ว่า	เรื่อน้อย
จักรรงค์	ว่า	ตำปทานตี
จักรรงค์โบษขณิ สระสีแจง	ว่า	สระสีเหลี่ยม
จักรภักตร์	คู่มือ	สุรเชษฐ
จักรมุข	คู่มือ	สุรเชษฐ
จักรุบาย	ว่า	อุบายตี
จักรฤทธิ	ว่า	อิทธิบาทตี
จัส	คู่มือ	ชรา

จากวาก	ว่า	นจากพราก
จาน จาร	ว่า	เขียน คู่จคำว่า คังชาติ อันข้าง จีจาร์
จาบัด	ว่า	หวั่นไหว
จามิกร กนก เหม } สาม นำ มาศ }	ว่า	ทอง
จ่าทับ จ่าแทง	ว่า	โผน ว่าไปมา
จ่าแทง	คู่มือ	จ่าทับ
จ่าแงไม่	คู่มือ	ใคร่อง
จ่านน	ว่า	จน
จ่านอง	คู่มือ	จอง
จ่านรรจา	คู่มือ	จรรจา
จ่านับ	คู่มือ	กุม
จ่านำ	ว่า	จ่า
จ่าหน่าย	ว่า	จ่าย
จ่าเนียร	คู่มือ	เจียร
จ่าแนก	ว่า	แจก
จ่าบก	ว่า	จ่าป่า
จ่าบัง	ว่า	หายตัว
จ่าเรียง	ว่า	จับร้อง
จ่าลอง	ว่า	ฮาน ว่า ฮัปลับ
จ่าแดง	ว่า	แจงรูปเดียว แจงเป็นรูปต่าง ๆ จึงว่าจ่าแดง คือ นฤมิตร
จ่าหลัก	ที่จะว่าจัก	
จ่าหัน	คู่มือ	ฮนหิศนาทีบัตร์
จ่าหาย	คู่มือ	ฮนหิศนาทีบัตร์

จำโหนก	ว่า	โงท	
จิงจ้ง	คูที่	จินจน	
จิตร	คูที่	อนุสร	
จินคามณี	ว่า	แก้วนิกได้	
จินจน จิงจ้ง จิงซ้ง กิงก้ง	}	คำพินธูกับไม้ผัดคั่งนี้ มันได้	
จิงซ้ง ตึงต้ง ปึงป้ง ผิงผ้ง		คูคำเดียวกัน พิจารณาเห็น	
ริงรั้ง ขฉิบขฉับ จิบฉับ ฉิบฉับ		ด้วยแล้ว จงฉือ ฝำกับฟ้า	
ประคิค ประคับ พริบพรับ ยิบย้ง		เหมือนกัน คูคำว่า คาคฝำ	
ไม่ได้ฉิบ ไม่ได้ฉับ		คาคฟ้าในแผ่นดินเมืองสุโขทัย	
กีกกัก คีกคัก ตีกตัก ทีกทัก	}	ใช้ว่าไฟร่ฟ้าบ้าง กำพชกำพช	
อิกอัก ฮิกฮัก		ใช้เหมือนกัน คูคำว่า อันขยม	
จิบฉับ		จิบฉับ	แลขยุม จงจุง ท่งท่ง ฮยมกร
จิวร		ว่า	ฮยมกร อนึ่งคำว่าสมมค
จูน		คูที่	แลสมคคูก็ใช้ได้เหมือนกัน
จอรามณี		ว่า	คั่งว่ามาแล้วนี้
จอรามณี ศิโรมณี		ว่า	จิบจน
เจตรมาศ		ว่า	ฝำอันบุคคตพึงเย็บ
เจรจา		คูที่	เป็น
เจ้ากู		ว่า	ปิ่นแก้ว
เจ้าคุณ	ว่า	แก้วประดับเศียร	
เจ้าน้อง	ว่า	เคื่อนห้า	
		จรรจา	
		เจ้าของข้า	
		เจ้าเหตุคุณ คูคำว่าธรรมสามิ	
		เจ้าของน้อง คูคำว่า สองนาย	
		เจ้าน้องอยู่โหนนา	

เข้าที่	ว่า	เข้าของที่
เข้าแม่	ว่า	เข้าของแม่
เข้ายังกระหม่อม	ว่า	เข้าอยู่หัว
เจริญ	คู่ที่	มที่มา
เจียน	คู่ที่	เผด็จ
เจียร จำเนียร จรธา	ว่า	นาน
จนน สนเทห์ กังขา } สงกา พวง	ว่า	กินแห่ง
จนวน แหน	ว่า	ที่กำบัง
จนัง	คู่ที่	กุมภ
จน่า	คู่ที่	สมพ้องร
จนม	คู่ที่	กราอวน
จนม	คู่ที่	ซักคิ
จนธิ	ว่า	เจียวคราม
จนัด เฉวียน	ว่า	เวียรวง
จนวาง	คู่ที่	ไพธศาอ
จนวี	ว่า	มิวหนัง
จนัทร	ว่า	พระกรค
จนัทร กรรชิง กลิ้งกลด ช่อง	ว่า	ร่วม
จนัน	คู่ที่	ชั้น
จนัน	ว่า	ฉิน
จนาน	คู่ที่	ฉวดธาย
จนาย	ว่า	เงา
จนิน	คู่ที่	แจก
จนิน ภินธ์	ว่า	ขาด
จนิบฉับ	คู่ที่	ฉินจน

ฉิบหาย	ว่า	หายพลัน
เฉลย	ดูที่	จำเลย
เฉวียน	ดูที่	ฉวัด
เฉก ฉิน	ว่า	เช่น
เฉโก โกศล ทรรษ	ว่า	ฉฉาด
เฉิด บรรเจิด	กว้างงาม	ดูคำว่า โฉมเฉิด
ฉइन	ว่า	ปี
โฉมสรรพค์	ดูที่	ฉำนัก
ชงค	ว่า	แค่ง
ชฎา	ว่า	ผูกผมไม่ยุ่ง มีโซ่ชฎาเหมือน รูปปั้นรูปเขียน
ชนก บิคร	ว่า	บิดา
ชนนี	ดูที่	มารดร
ชนาธิป	ดูที่	ภูวนา
ชนิค	ว่า	ชิด
ชปนมนต	ว่า	มนตกระชับ
ชมกฤษ	ว่า	ทองชมกฤษ
ชไม	ว่า	สอง คือ ชมไม้แปลว่าฉามาก
ชร	ดูที่	ชุกทก
ชรบาป	ว่า	ราบ
ชรลอง	ดูที่	ชรัลค
ชรัลค ชรลอง	ว่า	ฉำฉารลคได้
ชรัฉำ	ดูที่	ชอุม
ชรา ชีฉ ฉศ	ว่า	แก่
ชฉ	ดูที่	ชุกทก
ชฉจร	ดูที่	มัชยา

ชดุก	ว่า	ปลิง
ชวัก	ว่า	ซัก คุณคำว่า แฉข้างประจำ ชวักมา
ชค	ว่า	ชค คุณคำว่าชคคั่วว อิงหมอน นอนอยู่
ชอ่อม ชรอ่า	ว่า	คอ่อม
ชัคคิ ภูวิ พสุธา พสุนทรา ฉม เวณี เมธนี กรุงไผท หล้า	} ว่า	แผ่นดิน
ชชวาลย์	คู่มือ	ประกา
ชชชื้อ	ว่า	ชชชื้อ
ชัน พลัน ฉัน ระบาดเรียด	ว่า	เร็ว
ชัว	ว่า	เล่น
ช่า	ว่า	เห็น คุณคำว่า นางนงคราญ ครั้นช่าอัศจรรย์ป่าเป็นนางหัน
ช่าช่อน พิจ	ว่า	งามสสวย
ช้างข่านิ	ว่า	ช้างธินั่ง
ช้างประชดงา	ว่า	ช้างค่อ
ชชาติ	คู่มือ	ประกา
ชชาติลิขิตย์		พราหมณ์
ชามาคา	ว่า	ลูกเขย
ชาด	ว่า	เปลว
ช่างือ	คู่มือ	ชื้อ
ช่านาญ	ว่า	ที่เหยียบ คือ ชนั๊ก แฉ โกรน
ช่านาญ	ว่า	ชาญ
ช่าแรก	ว่า	แซก

จิงซัง	คู่มือ	จินจน
จิม	คู่มือ	ชรา
จิด	คู่มือ	แทบ
จินะ	ว่า	ผจญ
จี	ว่า	นักบวช
จีผ้าขาว	ว่า	นักบวชนุ่งผ้าขาว
เรฐมาศ	ว่า	เคื่อนเจ็ด
เรษฐ	คู่มือ	บุพพช
เจ็งโกรย	ว่า	เท้าหลัง
โชติ	คู่มือ	ประกา
โชยชามนิมนา	คู่มือ	ปักบรรดาเยี่ยมฮาร
โชยวิไซ	ว่า	ชำนะ
ชือ ช่างอิ	ว่า	ใจ
เชรวา	ว่า	หลีบดอกคำว่าเขาะเชรวาเขาฮาร
เขาะ	ว่า	ชอก
แขง	ว่า	วัง
ชารทีก	ว่า	ร้ายยิ่ง
คมาคะ	ว่า	เขี้ยว
ฉุก	คู่มือ	ประทุม
คงจันทีก	ว่า	คงร้าย
คงคิก	ว่า	คงลึก
คนตรี คุรียงค	ว่า	เครื่อง คีต ฮี ตี เปา นักเงง เล่น
คไนโยบาย	คู่มือ	โปคก
ครพี	ว่า	ประทุมฐุร้าย
ครุณ บัว มานพ สุขุมาร หาด }	ว่า	อ่อนอายุศม์

คณ ปคณ	ว่า	พิน
ค่วน	คูที่	เขวคร
คอก	คูที่	คฤก
คองไพร	คูที่	วนธฉน
ค้อม	ว่า	มธง
คอบ	คูที่	บรพค
คัชนี	ว่า	นัวีรึ แปลว่า กุกคาศ
คัตปลก	ว่า	เคื่อน
ค่าน	คูที่	มรรค
คาบศ คาบศ นี รี }	ว่า	ณานี
คาบศนี	คูที่	คาบศ
คาบศวี	คูที่	คาบศ
คามภ	กัว่าแดง	
ดาร์ก	คูที่	ดารา
ดารา ดาร์ก	ว่า	ดาว
ดาธ	ว่า	ชองรล กัว่าคังกุญแจ
ดำนีร	คูที่	ยาศร
ด่าเพฉง ฉินาธ	ว่า	ป็นไฟ
ดาร์ธรู้	ว่า	รู้แจ้ง
ดาร์าน	ว่า	ผ้าลาดคคอุมหัง
ดาร์	คูที่	ทวิท
คิมโดย	ว่า	คิมน้ำ
คุน ฮาตมา คูน	ว่า	ว่าตัว
คูนรงค	คูที่	อศว
คูรียงค	คูที่	คนตรี

คูศึ	คูที่	ปราโมทย์
เคจฉ	คูที่	เคจฉา
เคจฉา เคจฉ เต้า	ว่า	ไปมา
เค็มเฉอ	คูที่	พฤษ
เค็ยง	ว่า	รู้
เค็ยรฉ เน็ยฉร	ว่า	ฝั่ง
แคยัน	ว่า	ค้ำอก
โครฉ	ว่า	เฮาได้
โคม	ว่า	น้ำไหลจากช่องเขา
โคย	ก็ว่าตาม	ดูคำว่าโคยเฮดจ์
โค	คูที่	หัดฉ
โคฉเว็ยง	ว่า	มือซ้าย
โคสคำ	ว่า	มือขวา
ตก ตรึ	ว่า	นกกนทา
ตฉ สมบอฉ	ว่า	เปลือฉ
ตนุข	คูที่	โปดฉ
ตโนฉ	ว่า	ตาส
ตรกอฉ ตรโปม	คูที่	โอบ
ตรฉงไตร	ว่า	นับ
ตรอม	ว่า	เจบ ว่ารบม
ตระคกใจ กระหม่าใจ	ว่า	ตกใจ
ตระคฉน	คูที่	กฉ่ากัฉ
ตระบอฉ	ว่า	กฉึบ
ตระบัน	ว่า	กฉึบฉ้อฉ
ตระแปฉ	ว่า	แม่ ดูคำว่าควงตระแปฉ บานฉาม

ตระลาการ	ว่า	มีอาการดังตราฐ
ตระศักดิ์	ว่า	งาม, เพราะ, คุณคำว่า เดิร คุณอิหระศักดิ์ แลคำว่า ตระ- ศักดิ์เพรียก ไพรดั่ง
ตระหนัก	ว่า	รู้แน่
ตรา	ว่า	จำคุณคำว่า ตรวงตราหาหน้า ไตรตรา
ตราบ	ว่า	ข้าง คุณคำว่าสองแนบ แนมนอนสอง ตราบให้
ตราสิน	ว่า	จำทรัพย์
ตรี	ดูที่	ติก
ตรี	ดูที่	อนุสร
ตรี	ดูที่	มัชยา
ตรีคม	ดูที่	ผลา
ตรีนิศก	ว่า	ตรีศก
ตรีสุธ	ดูที่	อิศวร
ตรีสุล	ว่า	หลาวสามง่าม
ตรู	ดูที่	อำไพรุ
ตฤณ โกศ เกลียง เสมา	ว่า	ญ่า
ตฤป	ว่า	สุป
ตะจะ	ว่า	หนัง
ตะโต ะโร	}	ทวน
ตาว		ง้าว
เสนา สุล ธนุ		กฤษ
ตรี		กระบี่
ตั้งวาย		ว่า

อาวุธนามละอย่างๆ

ต้นเหิม	ดูที่	หญ้าย
ค่านหน้า	ว่า	ประจันหน้า
คาบศปรีชการ	ว่า	ปรีชาคาบศ
ดาว	ดูที่	อสี
คำรวจ พลตรี	ว่า	พลข้าง
คำริ	ดูที่	อนุสร
ติง	ว่า	ไหว
ติชน	ว่า	แรง
ตีกตัก	ดูที่	จินจน
ตึงตัง	ดูที่	จินจน
ตุลย	ว่า	ข้ง
ตุว	ดูที่	ตุน
ตุว	ว่า	ตัว
เตรียบ	ว่า	เคียง
เต้า	ดูที่	เคจฉา
เตียน คำสาบ	ว่า	คำแข่ง
แต้ม	ดูที่	เลข
โคมร	ว่า	หอกขัด
ไค่	ว่า	ค้าย ดูคำว่า ไค่เต้า ว่าไปมา
ไครทซาไล	ดูที่	สุราไลย
ถักัด	ดูที่	ราก
ถนอม	ว่า	รักษา
ถนัง	ดูที่	ชอน
ถนิมกาม	ดูที่	นางนง
ถนิมมาลัย	ว่า	เครื่องประดับ ทำเหมือนดอก ไม้

ณนิมเมือง	ว่า	เครื่องประดับเมือง คือนาง แพศยา แฉนางนครโสภณีย์
ณอมสนด้วยสุค	ว่า	เครื่องประดับด้วยด้าย
ณมอ	ว่า	หิน เช่น คาคค่าอมอทะมั้น
ณวัดฉวิธ	ว่า	ว่องไว
ณวัธราชประเพณี ณวัธราชสมบัติฉวิธ }	ว่า	ทรง คุณค่าว่าฉวิธพัตร พิ- สุทธิ ว่าทรงผ้าขาว
ณวัธราชสมบัติ ฉวิธ	คู่มือ	ณวัธราชประเพณี
ฉวิธ	คู่มือ	อนุสร
ฉ่อง	คู่มือ	พญา
ฉั่งแถม	ว่า	ให้ช้า
ฉेर	ว่า	ผู้เฒ่า
ฉะกิง	คู่มือ	ประกา
ฉะมิฉไพร	ว่า	พรานป่า
ฉะฉิง	คู่มือ	อุไทย
ฉะฉลง	ว่า	เฒ่า
ฉะฉว	ว่า	ตวัน
ฉะฉง	คู่มือ	ฉาง
ทงัน	ว่า	กว้างใหญ่ คุณค่าว่า ทุ่งทงรร แฉภูเขาทงรร
ทษรณ รี แวง	ว่า	ยาว คุณค่าว่า ไพรแวง
ทษม	คู่มือ	หลวง
ทษรณ	ว่า	ชนร้าย
ทษชาติ	ว่า	ชาติร้ายชาติชั่ว
ทษพล	ว่า	กำลังน้อย

ทรพิศ	ว่า	พิศมรร้าย
ทรภิกษ	ว่า	เข้าแพง
ทรยศ	ว่า	ยศต่ำ ยศชั่ว
ทรราช	คู่มือ	เจโก
ทรลักษณะ	ว่า	ชั่ว
ทรวง	คู่มือ	อร
ทรหน	ว่า	ห่างร้ายทางผิด
ทรหึ่ง	ว่า	ชั่วนาน
ทรหึ่ง	ว่า	บ่นถึง
ทรหุ	ว่า	หุไม่ดี
ทรอึ่ง	ว่า	ถือตัว
ทรามไธ	ว่า	อ่อนโดยมาก
ทรวิช	ว่า	พิน
ทรุชดี ประจักษ์ ประตยักษ	ว่า	เห็น
ทเลสาบ	ว่า	ทเลน้ำจืด
ทวย	ว่า	โท มีอย่างในอนิรุช ว่าจ่าจวย จ่าเป็นแล้วกรรมบรรจวยสอง สม จึงเห็นว่าจวยว่าใจ จึง เห็นตามอย่างทวยว่าโทก็ได้คือ ล.จ.ว. เป็นสกคคองหนึ่งว่าทวีป
ทวยชุด ลมุล โอน	ว่า	อ่อน
ทวยหาญ	ว่า	โทกธ้า
ทวย	ว่า	สองครั้ง
ทวิช	คู่มือ	สกฤษ
ทวิรท หษดี กุณฺชร คช อภิกภิ ดำรี	ว่า	ช้าง

ทวีป	ว่า	เกาะ
ทศพล	ว่า	แรงสิบ
ทองกร	ดูที่	กรองโค
ทอดอวย	ว่า	คำไค่ ดูคำว่า ทอดอวยเรียงรมย์ รวิกรวีไป
ทักษิน	ว่า	วันตาย ดูคำว่า ฉาญทักษ์ทั้งสอง
ทักษ์	ว่า	คนถือไม้เท้า คือคนแก่
ทักษ์	ดูที่	ทางเพียร
ทาน อวย อำนวย	ว่า	ให้
ทานพ	ดูที่	แทคย
ทาม	ดูที่	มาลา
ทาย	ดูที่	กละฉิ่ง
ทารุณ	ดูที่	กรรช
ทารุณท์	ว่า	เครื่องมือ
ท่างอ	ว่า	หนักดูคำว่า ชูระทำงาน
ท่ามุด	ว่า	ทูล
ทินกร	ดูที่	ทิวากร
ทิพ	ว่า	เกิดมีในสวรรค์ ว่าเล่นก็ได้
ทิวงคต	ว่า	ไปสู่ทิพยสถาน
ที	ดูที่	ฝ้าย
ทีกกลา	ว่า	น้ำใส
ทีกตระซัก สินธุสุฉรา	ว่า	น้ำเย็น
ทีกติก	ดูที่	อุทก
ทีกัท	ดูที่	จินจน
ทุกขกษัย	ว่า	สิ้นทุกข์
ทุกปลาภ ทุกพาย	ว่า	ทุกแห่ง

ทุกพาย	ดูที่	ทุกปลาก
ทุกอุทธร	ว่า	ผ้าทอด้วยหยาก
ทุกุติย	ว่า	หญิงเต็มแห่งสอง คือ เมีย
ทุรสถาน	ว่า	ที่ไกล
เทพบุตร	ดูที่	สุร
เทวี	ดูที่	อุณห์ศนาหีบัต
เทวธิดา เทวี อัคร	ว่า	นางฟ้า
เทวโลกย์	ดูที่	สุราลัย
เทวศ	ว่า	ทุกซ์
เทวโร	ว่า	พิฆัว
เทวสวสถาน	ว่า	ที่อยู่แห่งเทวรูป
เทวอ	ดูที่	คจก
เทวันท	ว่า	เทวินท
เทวี	ดูที่	เทวธิดา
เทศ	ดูที่	สถาน
เทพะ	ว่า	กาย
เทา	ดูที่	จร
เท่า	ดูที่	เป็น
เทียบผา	ว่า	กำแพงหิน
เทียบเทียม	ดูที่	พางเพียร
เทียม	ดูที่	จิต
เทียบว	ดูที่	ขาดร
เทือน	ว่า	ที่ไกล
แทตย ทานพ มาร	} ว่า	ยักซ์
ราพ กำธร บาปี		
แทบ จิต เทียม	ว่า	ใกล้

ไท	ว่า	กรุณา
ธนู	คู่มือ	เสนา
ธนู	ว่า	คันธนู
ธนู ตักศิ ฉ่าแพง	ว่า	หอก
ธนูจ่าป	ว่า	แสง
ธรรมปิฎก	ว่า	ตะกร้ารองธรรม
ธรรมราชา	ว่า	เป็นพระยาเหตุธรรม
ธรรมสามี	ว่า	เป็นเจ้าเหตุธรรม
ธัญชาติ	ว่า	เจ้าเปลือก
ธาดา	คู่มือ	สุวรรณ
ธাত্রี	ว่า	แม่นม
ธิดา	ว่า	ลูกหญิง
ธिरางค	ว่า	องคนักปราชญ์
ธุม ธุโม	ว่า	คว้น
ธุมกค	คู่มือ	อัคนีโรติโคธธิขานล
ธุโม	คู่มือ	ธุม
ธูถิ	คู่มือ	บางตุ
นคร บุร	ว่า	เมือง
นงคราญ	คู่มือ	นางเยาว
นงนุช	คู่มือ	นางเยาว
นงพงา	คู่มือ	นางเยาว
นงพาด	คู่มือ	นางเยาว
นงโพธิ	คู่มือ	นางเยาว
นงเยาว นงพาด นงโพธิ นงนุช นงคราญ นงลักษ นงราม นงพงา	} ว่า	หญิงอย่างดี

นงราม	ดูที่	นงเยาว
นงลักข	ดูที่	นงเยาว
นทีจ๑	ว่า	กาน้ำ
นทีต๑	ว่า	แม่ น้ำ
นนทลี	ดูที่	มารคร
นยณ	ดูที่	อักษิ
นยนามพุ อสุชน	ว่า	น้ำตา
นร	ดูที่	ษนุษย์
นรรฎก	ว่า	คนพ็อง
นราธิป	ดูที่	ภูวนา
นราโใ	ดูที่	ษนุษย์
นราศก	ว่า	ประเสริฐกว่าชนชาติ
นฤณฉี	ว่า	ชัน
นะมัตวิวาย	ว่า	ข้าไหว้พระอิศวร
นัก		คำนี้ใช้ทั่วไปทั้งไพร่และผู้ดี คือ
		คำว่า นักพระองค์คน แลนัก
		พระองค์ราม
นักจักราชา ศติ ศติธร	} ว่า	พระจันทร์ ดูคำว่าพระแจ่ม
โสมฉิตรงษิ อินท		พระเจ้าจ้าแจ่ม
นักบวช	ดูที่	นักพรต
นักปราชญ์	ดูที่	นักพรต
นักพรต นักบวช	}	ใช้ดูเดียวกัน
นักปราชญ์ นักพลเมือง		
นักพลเมือง	ดูที่	นักพรต
นักเลง	ว่า	นักเล่น
นังคัล	ว่า	ไถ

นางนง ฉนิมกาม	ว่า	เครื่องประดับกาม
นางภัทวดี	ดูที่	อย่างเยื้อง
นาภี	ว่า	สคือ
นามพระเจ้า๑ ประเทศยกโพธิ }	ว่า	พระประเจกโพธิ
นายก	ว่า	ผู้นำสัตว์
นายเนมิตร	ว่า	คนถือเอาซึ่งนิมิตร คือ หมอดู
นารี	ดูที่	สัตว์
น้ำเอนดู		หยากจะว่าน่าเห็น น้ำดู
น้ำคอง	ว่า	แม่น้ำเมืองพูน
น้ำน่าน	ว่า	แม่น้ำเมืองน่าน
น้ำพิง	ว่า	แม่น้ำเมืองเชียงใหม่
น้ำขม	ว่า	แม่น้ำเมืองแพร่
น้ำวัง	ว่า	แม่น้ำเมืองลำปาง
น้ำสัก	ว่า	แม่น้ำเมืองหล่มสัก
นิกร คณ พรรค	ว่า	หมู่
นิชรวัตถุ	ว่า	วัตถุไม้แก่
นิทร	ดูที่	มหทม
นิพาน	ว่า	ออกจาก
นิพุติ	ว่า	ดับ ชื่อนิพาน
นียค	ว่า	แน่
นियม	ว่า	กำหนด
นिरาไอย	ว่า	ปราศจากที่อยู่
นิคมณี	ว่า	แก้วสีดังดอกอังชัน
นิวาต	ดูที่	นิเวศ
นิเวศ นิวาต สำนักนี้	ว่า	ที่อยู่

เน่งนิทร	ว่า	นอนหลับนิ่ง
เนบ	ว่า	ทัก คุณคำว่า นายเหนบ คอก จ้วงามสม
เนมี	ว่า	กง
เนสาท	คูที่	มดุกดุกร
เนา	คูที่	สิงสิง
เนียร	คูที่	เคียรณ
บง	ว่า	ข่าเอียง
บงกม	คูที่	อัญชูดี
บงกษ	ว่า	เกิดแต่คมก็ว่าบัว
บทจร	ว่า	ไปด้วยท้าว
บรม	ว่า	ยิ่ง
บรรจง	คูที่	รจิต
บรรเจ็ด	คูที่	เจ็ด
บรรคาศักดิ์	ว่า	มีร่วมยศอันถึง
บรรพชา	ว่า	เว้นจากเบญจกาม
บรรพศ ธิขร ศิริ พนม คอย ภู	ว่า	เขา
บรรพศัตย์	ว่า	ธัปรุษย์
บรรยาย เข็ยม	ว่า	เหตุ
บรรลึงก	ว่า	บรรพศัต คุณคำว่าบรรลึงกก็ หลายพรรณเพียงพูนแมนเขียน กึ่ง
บรรธาย สาขา	ว่า	
บราว	ว่า	บได้ คุณคำว่า มิเรา บราวทูล ชีวิตเรา บราวนาน นักรู้บาง แห่งว่าจะ ก็สืบร้างว่าจะ

บวร	ว่า	ประเสริฐ
บอง	คู่มือ	นุทพห
บ่อน	คู่มือ	สถาน
บ่อว	ว่า	บ ขาม
บัง	ว่า	ปิด
บังคัถ	คู่มือ	คถ
บังอวด	ว่า	นำต่าง
บังอิง	ว่า	พนัก
บัญญัติ	ว่า	หน้าต่างมีชี้กรง
บัญญัติ	ว่า	รมภู
บัตการ	คู่มือ	เสวตร
บัตคิด	ว่า	ไปด้วยปัญญา
บัตร สลิก	ว่า	โบ
บัน	ว่า	บิน
บันดา	ว่า	เห็นแล้ว
บันโดย	ว่า	พลอยแสง, ดำเนินตาม
บันเอง	ว่า	เล่น
บาแกง	ว่า	ทุด
บ้าง	ว่า	กาถ
บางสุ รุณี ลอองบาท	ว่า	ฝุ่นในบาท
บาปี	คู่มือ	แทคย
บาทยุคถ	ว่า	ฝ่าเท้า
บาย	คู่มือ	โภชน
บายศรี	ว่า	เข้าอันเป็นศิริ
บำเทอง	คู่มือ	หรรษ
บำนาญ	คู่มือ	บำเนจ

บ้านแจ้ง บ้านาญ	ว่า	รางวัล
บ้านราน	ว่า	ปราน
บ้านรุง อ่างรุง	ว่า	เลี้ยง
บิดร	ดูที่	ชนก
บิดามหานันทลาธิบคี	ว่า	ปู่
บิดุณา	ว่า	อา
บิดุล	ว่า	ลุง
บิดา	ดูที่	วันทา
บุณชาติกร เสวตร ประทุม	ว่า	บัวขาว
บุปผา	ดูที่	มาลา
บุพพช เศษฐ บอง	ว่า	พี่
บุร	ดูที่	นคร
บุรินทร์	ดูที่	สหคนตร์
บุริโสคม	ว่า	เป็นบุรุษย์มีค้อันตอนเสียดแล้ว
บุรุษย์	ดูที่	ชนุษย์
บุษ	ดูที่	เสวตร
บุษ	ว่า	แก้ว
บุษบาราม	ว่า	สวนดอกไม้
บุษมณีสยาม	ว่า	บุษน้ำทอง
บุษมาศ	ว่า	เคื่อนยี่
บุษราคัม	ว่า	แก้วสีเหลืองเจือแดง
บุว	ว่า	บัว
เบกษา	ว่า	เพ่ง
เบญจประสาท	ว่า	ประสาทห้า
เบญจสกลร์	ว่า	เบญจจันทรห้า
เบิก	ดูที่	ไซ

โสมขรณี	ว่า	สระบัว
ปฏิบัติกษ	คู่มือ	เวร
ปดล	คู่มือ	คด
ปัทมราช ประธรรม ราช โกมล ปวาล	ว่า	แก้วแดงมีสีดั่งเม็ดทับทิม
ปทีเสนา	ว่า	เสนาเคียรเท้า
ปโยธร	คู่มือ	สदन
ปรปักษ์	คู่มือ	เวร
ปรรจฐร	ว่า	เครื่องเวลาศ
ประกอปล	คู่มือ	ประกิจ
ประกายพุด	ว่า	โกธร์รุ่ง
ประกิจ ประกอปล	ว่า	ประกับ
ประจน	คู่มือ	ผจญ
ประจักษ์	คู่มือ	ทฤษฎี
ประเจียด	ว่า	ผ้าเช็ดหน้าสีเหลือง
ประคิต ประดับ	คู่มือ	จินจน
ประคิติน สบโดง	ว่า	ทุกวัน
ประคัยกษ	คู่มือ	ทฤษฎี
ประทยด	ว่า	ประษด
ประทยม	ว่า	ประษม
ประทุม	คู่มือ	นุณทริก
ประทุม ญก กมล	ว่า	บัวหลวง
ประเทษ	คู่มือ	สदान
ประธรรม	คู่มือ	ปัทมราช
ประนค	คู่มือ	อัญชูลี
ประนหม	คู่มือ	อัญชูลี

ประปราย	ว่า	ซ้อน ออก
ประภัทศร	ว่า	เชื่อมพยางค์
ประภาษกร	คู่มือ	ทิวากร
ประภาษะ	คู่มือ	ประภา
ประมง	ว่า	พยางค์
ประเมธ ขน	ว่า	ประมา
ประยณ	คู่มือ	มอญ
ประกาศ ประภาษะ	}	รุ่งเรือง
อภา โภภาษ รัตมี		
โชติ ชาติ ชัชวาลย์		
เดกิง โพรงพราย		
ประดอง		
ประดาศ	ว่า	หนี
ประสาท	ว่า	ให้ดูคำว่าพระอิศวรประสาท พร
ประเหล็ด	ว่า	คล้าย นักรู้บางแห่งเอาตัวลอบ จีนนำใส่อกว่าแปลหัดนี้ก็มี
ประหว่า	ว่า	แปลว่า
ประหาญ	ว่า	ทวบ
ปรัศ	คู่มือ	วจิต
ปราไซ พ่าย	ว่า	แพ้ว
ปราณ	ว่า	ฉมหายใจ
ปราณี อาศร	ว่า	นำเอ็นดู
ปราบคาภิเศก	ว่า	มือภิเศกอันถึง
ปราโมทย์ คุชตี	ว่า	ชื่นชม
ปริกษา	ว่า	ดู

ปริณายก	ว่า	นายพลว่าผู้นำพลคือแม่ทัพ
ปริโภค	ว่า	เป็นของตำหรับกิน
ปริโภชนีย	ว่า	น้ำใจ
ปริวารยศ	ว่า	ยศมีผู้ห้อมล้อม
ปริหาร	ว่า	ผู้แก้
ปริษา	ว่า	รอบรู้
ปริดีมะนะ	ว่า	อิมใจ
ปฤกษา	ว่า	ถาม
ปฤษฎางค ขนอง	ว่า	หลัง
ปลงสุระ	ว่า	ปลดแอก
ปลาเขมาโกรย	ว่า	ปลาหลังดำ
ปล้าง	คูที่	รสาย
ป่วยงาน	ว่า	ว่างงาน
ปวาล	คูที่	ปัทมราช
ปะฉีตะ	ว่า	ของอย่างยิ่ง
ปักได้	ว่า	ฝ้ายได้
ปักมี	คูที่	ตฤณ
ปักเหนือ	ว่า	ฝ้ายเหนือ
ปัจฉนคชนบท ทรกเกรา	ว่า	บ้านนอก
ปัจนิก	คูที่	เวรุ
ปัจามิตร	คูที่	เวรุ
ปัตบรรดาเยียมสาร โษชยามนิมมนา	} ว่า	ค้อยยกย่าง
ปัตยุบัน	ว่า	ปี, เดือน, วัน, เวลา, เดียวนี้
ปัตวาศ	ว่า	ดมหายใจเข้า
ปาษฎ	ว่า	ป่ารก

ป่าคธิ	ว่า	แค่มอย
ป่าดงก็	คูที่	สิวิกา
ป่าทัพพุช	ว่า	บัวรองบาท
ป่าทูกา	ว่า	ฉดองพระบาท
ป่าน	คูที่	ทันทัด
ป่านียะ	ว่า	น้ำกิน
ปาริฉัตร โกวิหาร	ว่า	ทองหลวง
ป่าเรวตา	ว่า	นกพิราพ
ป่าสาณ	ว่า	แผ่นดิน
ปิงคัล	คูที่	หรดาด
ปิโยธร	คูที่	ชदन
ปี่จู	ว่า	ปี่ลาว
ปี่สาจ	คูที่	ภูต
ปิงปิง	คูที่	จินจน
ปู่เจ้า	คูที่	พนัศบตี
ปู่น	คูที่	พางเพียร
เป็น จุณ ทำ	ว่า	ท่า
เปรมปรี	คูที่	เมตา
เปรียง	ว่า	น้ำมัน
โปคก ตนุช คโนย	ว่า	ลูก
โปโก	ว่า	พวก
ไปรบ ประลอง	ว่า	หัตรบ
ไปลาด ไปลอง	ว่า	ไปกระเวร
ไปลอง	คูที่	ไปลาด
ผกา	คูที่	กุสม
ผคุณมาศ	ว่า	เดือนสี่

ผจง	ดูที่	วจิต
ผจญ ประจน ประยณ	ว่า	ธรรมา
ผดุง ผเดยัน	ว่า	คำดูคำว่าตันโทนท้าวตีโรราบ
ผเดยัน	ดูที่	ผดุง
ผทม นิทร	ว่า	นอนหลับ
ผยอง	ว่า	แผ่น
ผลา	ว่า	คม
ผลา ตรีกม รุจี	ว่า	มีดคมแหลม
ผลิก	ดูที่	ขาว
ผลิก	ดูที่	ขาว
ผลิก	ดูที่	ผลึง
ผลึง ผลิก กรรกัญญักขี	ว่า	แก้วตาปู
ผดู	ดูที่	มรรค
ผสม	ว่า	ทำให้พร้อม
ผसान	ว่า	ทำให้เข้าเสียง
ผอน	ดูที่	กนิษฐ
ผ้ง	ดูที่	ฉน
ผัน	ว่า	ผิน
ผาค่าสามเข้า	ว่า	เขาตรีภูฏ
ผ่านฟ้า	ดูที่	สุรเชษฐ
ผาเผือก	ว่า	เขาไกรลาส
ผาย	ดูที่	ไซ
ผ้าย ที	ว่า	ดู ดูคำว่า ฏ ก็จะมีผ้ายไป ตามพราหมณ์
ผาหลวง	ดูที่	สินธุ
ผาศุข	ดูที่	สนุกนี้

ผาหอมหวาน

ว่า

เขาคัณธมาทน์

ผี

ว่า

ว่องไวดี

ผึ้งผึ้ง

ดูที่

จินจน

หิว

ว่า

หิว

เผด็จ เจียน

ว่า

ตัด คุณค่าว่าเจียน จอม ปลูก

เพิ่มเมรุ

เผย

ดูที่

ใจ

เผด็จ

ดูที่

พรรษ

เมื่อ ข้อย ภู แก้ว

ก็ว่าข้า

แผล

ว่า

ลูกไม้

ไมทโกรม

ดูที่

ภูวนา

หงษ์เหมือน

ดูที่

พจน

พจน พากย โวหาร

ว่า

ถ้อยคำ

พฐ

ดูที่

จักรี

พัน กว่า เลข ฉ้า

ว่า

เกิน

พนม

ดูที่

บรรพต

พนัศบดี อารักข ปู่เจ้า

ว่า

พระไพโรเจ้าป่า

พนาศ

ว่า

เบาะ

พนาธิ

ว่า

รเบียบป่า

พเนา

ว่า

มคฺม

พษัม

ว่า

วิมาน

พยากร

ว่า

ทำนายน

พเยย

ดูที่

เรณู

พรรค

ดูที่

คณ

พรรลย

ว่า

ข้างพลาย คุณค่าว่าจักรี

พรรณก พรรลย

พรรษ	ดูที่	สมพงษ์ร
พรรษ วาหก เฝียง	ว่า	ฝน
พรรษธาร	ว่า	ท่อแห่งฝน
พระขรรค์	ว่า	ดาบเขีคม
พระมหา	ว่า	เข้ามืด
พรานต์	ว่า	กลัว คือดคำว่าใจพิบภิตพรานต์
พราหมณ	ว่า	ผู้ล้างบาป
พริบพริบ	ดูที่	จินจน
พฤษ ขี้มเฉอ	ว่า	คันไม้
พฤษะ พันธุ	ว่า	โกษฐ์่ง
พฤษ กานน พงพีเหมือน	ว่า	ป่า เตือนกว่าป่า
พฤษภ	ว่า	โค
พฤษภ	ว่า	โค
พฤษ พันธุ ก่อง ถ่อง	ว่า	สว่าง
พฤษภ พฤษภ } พฤษภ พฤษภ }	ว่า	หมู่พล
พฤษ	ดูที่	คำรวจ
พฤษ	ดูที่	พฤษภ
พฤษ	ดูที่	พฤษภ
พฤษ	ว่า	พฤษ
พฤษ	ดูที่	ชั้น
พฤษ	ดูที่	พฤษภ
พฤษ	ว่า	เขี้ยววุ้ง
พฤษ	ว่า	งา
พฤษ	ดูที่	ฉงน
พฤษ	ว่า	แพ

พศุษา	ดูที่	ซักติ
พศุนธรา	ดูที่	ซักติ
พหารัญ พหาวัน	ว่า	ป่าใหญ่ ป่าสูง
พหาวัน	ดูที่	พหารัญ
พัก	ดูที่	พำนัก
พักปมาศ	ว่า	เดือนสิบ
พันดก	ดูที่	พฤษะ
พันดา	ดูที่	พญา
พันลอด	ว่า	หน่อ
พันหา	ว่า	พหู
พัศวดิ	ว่า	ยังสัตว์ให้อยู่ในอำนาจดูจ พัศวดิมาร ว่า ยังสัตว์ให้ตาย
พากย	ดูที่	พจน
ปางเพรียร เทียบเทียบ } ทันทัด ปูน ปาน	ว่า	เท่า
พาชี	ดูที่	อศว
พาที	ดูที่	จรรจา
พ่าย	ดูที่	ปราไซ
พาล	ดูที่	แหง
พาลมฤควัย	ว่า	ราชสีห์แฉะเสือโคร่ง
พาสปรารา	ว่า	ทอแห่งน้ำตา
พาสุกรี วาสกรี	ว่า	นาค
พาสุรัด วารัด	ว่า	ต้นแขน
พำนัก พัก อาไศร อาไล โอก	ว่า	ที่อยู่
พิโกตร	ว่า	ฟุ้ง
พิณาฏ	ว่า	ฆ่า

พิจ	ดูที่	ข้าซ่อน
พิจิก	ว่า	แมลงป่อง
พิตรรกจักร	ว่า	จักรวิตก
พินธุ	ว่า	หยาด
พินธุสร	ว่า	เสียงเพราะ
พิดุกษ	ว่า	พังกั่ว
พิดาพ	ว่า	ว่าไรต่างไป
พิศม	ดูที่	ฉับ
พิศวาส	ว่า	คุ้นเคย
พิกเจนทรีย	ว่า	มีอินทรียอันพิกล
พีแม่	ว่า	แม่ของพี
พุฒ	ว่า	ห่อม
พุฒะ	ว่า	พุทธ์
พุทธ	ว่า	บาน
เพตรา	ดูที่	อำภา
เพทางคชาต	ว่า	คำภีร์ไตรเพท คือ นิตินาต ราชชาต โหราชาต
เพรางาย	ว่า	เพลา เจ้า, สาย,
เพลิง	ดูที่	อัคนีโรติเตโชซิขานล
แพ่ง	ว่า	สร้าง ดูคำว่า สองโสภ พระแต่งงามพัน แพ่งมนุษย์ ในโลกนี้ แพ่งสวรรค์ก็ว่า
แพสย	คือ	พ่อค้า
โพรงพราย	ดูที่	ประภา
ไพรวาง	ว่า	ปายาว
ไพธศาล ฉวาง ขวาง	ว่า	กว้าง ดูคำว่าขุนขึ้นเมืองขวาง

ไพเราะ	ว่า	เพราะเสนาะวังเวง
ไพศายมาศ	ว่า	เดือนหก
ห้อง	ว่า	กล่าว คุณค่าว่า อย่าเจ็บใจ ๗ น้อง ไรท์ห้องว่า บมีไป
ฟ้ากรรชิต	ว่า	ฟ้าคำรน
เพ็อง	ว่า	เครื่องห้อย
เพ็ย	ดูที่	มัน
ภคินี	ว่า	น้องหญิง
ภมร	ดูที่	กันฉง
ภรรดา	ดูที่	สามี
ภรรยา	ว่า	เมีย
ภทว	ดูที่	ธบมศิม
ภักตร मुख	ว่า	หน้า
ภังคัง	ว่า	ผ้าทอดด้วยป่าน
ภัสรม	ว่า	ให้แหก
ภาคีไฉย	ว่า	หลาน คือ ลูกของลูกชาย ลูกหญิงนักรู้บ้างใช้บาธว่า ภาคีไฉยก็มี ใช้นุครของเชษฐ วานดาใช้ไปได้
ภาณูมา	ดูที่	อัคนิโรดิเคโซธิขานฉ
ภาณูมาศ	ดูที่	รำไพ
ภิก	ดูที่	ไทย
ภิกษุ	ว่า	ขอ แลว่าเห็นไทย
ภินธ์	ดูที่	ฉิน
ภุมมะ	ว่า	อังคาร
ภู	ดูที่	ฉรรพค

ภูต ปีศาจ มหา โขมค	ว่า	ผี
ภูติ		
ภูวนา รัษฎธิป	}	ว่า
ชนาธิป นราธิป		
กษัตริย์ กฤษคิย		
ไพทโกรม		
ภูริ	ดูที่	ซักติ
ภูษณ ภูเขา	ว่า	ผ้าทรง
ภูเขา	ดูที่	ภูษณ
ภราคาร	ว่า	หอกทอง
โลกพันหา	ว่า	ที่จะสมบัติมาก
โภชน โอทน บาย	ว่า	เข้าสูก
ไภย ภิก ขลาด ย่ำ	}	ว่า
คร้าม แสยง แกตณ		
มณฑก	ว่า	กบ
มณฑล ฉาน กง	ว่า	กอม
มณฑิราไอย	ว่า	ที่อยู่คือมณฑิร
มณีปทีป	ว่า	ตเกียงแก้ว
มคธอง	ว่า	ศท่อน
มคิก	ว่า	ดิน
มถ	ดูที่	มรรค
มทริ	ว่า	ธำมรงค์
มมุขย โลกย นราไธ	ว่า	ที่อยู่แห่งมมุขย
มมุขย์	ดูที่	ษมุขย์
มโนมัย	ว่า	แล้วไปด้วยใจ
มรกฏ	ว่า	แก้วสีเขียวไปไม้

มรกฎ	ว่า	ถึง
มรรค มถ ผศู ก้าน ค่าน	ว่า	ทาง
มรรษา มฤษา	ว่า	คำเท็จ
มรุ	ดูที่	ดูร
มฤค	ว่า	เนื้อทุกอย่าง
มฤคฉุทร เนศาท	ว่า	พรานเนื้อ
มฤคสิรมาศ	ว่า	เคื่อนฮ้าย
มฤคยวารี	ว่า	น้ำกินไม่รู้ตาย
มฤทิงค	ว่า	สโพน
มฤมถ	ว่า	ปราศจากมถทิน
มฤมถ	ว่า	ปราศจากมถทิน
มฤษา	ดูที่	มรรษา
มลิน	ว่า	กบค
มเลื่อยมถ้า	ว่า	เลื่อยถ้า
มธารคัจ	ว่า	แก้วฉาย
มหานคาทยาไศรย	ว่า	มีธัษณาไศรยมาก
มหาไพรบูลย	ดูที่	มหีมา
มหาภินศกรม	ว่า	ออกบวชอันประเศวิฐ คือ เพลงมาจากมหาภินกขัม เหา ข. เป็นสกะเหมือนขันธ ว่า สกนธ์
มหาศาล	ว่า	มีธมบัตินมาก
มหีมา มหาไพรบูลย เจริญุ ครามครัน แผล }		ก็ว่ามากดูจค้ำว่า แผลเหลือบแผล หลาย
มเทศว	ดูที่	ดูรเชฐ
มหนี	ว่า	แสวงหาซึ่งคิธาทิคุณ

มอน	ว่า	ชุนกนี
มะขูร กูโงก	ว่า	นกงูง
มັก	ว่า	ชอบใจ คุดคำดาว ว่าบมັก
มັงกร	ว่า	มັงกร
มັงษ	ว่า	เนื้อ
มັงละ	คูที่	มิญ
มັชฉิม	ว่า	นึ่งกลาง
มัญจาสน	ว่า	อาสนคือเตียง
มัทยม กันคาล	ว่า	กลาง คุดคำว่า กันคาล ชกนธ ແຕ່ທ້າວທຽງກັນຄາລ
มัยยา มิน วาริช ชลจร ตรี	ว่า	ปลา
ม้าย่าน	ว่า	ม้าย่าน
มาชมาศ	ว่า	เดือนสาม
มาณ	ว่า	พม่า คุดคำว่า ทรวงว่ามารดา ກາຄູຊາຄ້າໄກ້
มาตุคาม	ว่า	เป็นที่ไปแห่งนุรุษยคุดบ้าน ມາຣດາ
มาตุดา	ว่า	น้ำ
มาตุธานี	ว่า	ป่า
มาทรูงแย	ก็ว่า	เผ่า
มาธุสร	คูที่	ไต้หมินปี
มานพ	คูที่	ครุณ
มานพ	คูที่	ษนุษย์
มาโนช	ว่า	ยังฉิครให้เจริญ
มาบ	ว่า	บึง
ม้าแพน	ว่า	ม้าทวน

ม้าโยงยาน	ว่า	ม้าจักรรถ
มาร	คูที่	แตกขย
มารชิ	ว่า	ชะนะมาร
มารคร ชนนี้ นนทธี	ว่า	มารคา
มารศรี	ว่า	มีศรี
มารุค	คูที่	วาโย
มาถก สวภาคศาลา	ว่า	โรง คูจคำว่ มาถกธรรม สวภาแด โคศาลา
มาธา มาธิ บุปผา ทาม	ว่า	พวงดอกไม้
มาธิ	คูที่	มาธา
มาศ	คูที่	จาไมกร
มาห	คูที่	ภูต
มิง	ว่า	ขวัญ
มิญ มัจฉะ	ว่า	ปลา
มิน	คูที่	มัชยา
มิฉาศ	ว่า	โรย
มีพยศ	ว่า	มีพิศม์
มุข	คูที่	ภักตร
มุข	ว่า	ช่องปาก
มุขมนตรี	ว่า	มีความคิดเป็นประธาน
มุจฉินท์	ว่า	จิก
มุคคามณี	ว่า	แก้วมุกคามีหมอก
มุฉ	ว่า	ราก
มูรธาภิเศก	ว่า	รดพระเศียร
เมษฉา	ว่า	เตี้ย คือ เข็มขัด
เมง	ว่า	มอญ

เมตตา โมคริ เปรมปรี สงวน }	ว่า	รักษ
เมตุน	ว่า	จู่
เมธนี	ดูที่	ซักคิ
เมศ	ว่า	แพะ บ้างกล่าวว่าเป็น
เมธ	ว่า	ดู
เมื่อ	ว่า	กลับ คุณคำว่า ไปแล้วใดเมื่อ นักรู้ที่ใช้เมื่อว่าไปก็มี
เมื่อบ	ว่า	อนันต์ คุณคำว่า มาจึงเอาให้ ม้วยเมื่อบใจ
แม่ร้าง	ว่า	เวศร้าง
แมก	ว่า	แอบ
मैं ฌมาย เพื่อย รุหาร	ว่า	เหมือน คุณคำว่า เนื้อรุหาร ทองแท่ง แฉใจเพื่อยฟ้าทำทาน
ไม่ได้ธิบ ไม่ได้ضب	ดูที่	จินจน
โมคริ	ดูที่	เมตา
ยงยรร	ว่า	ยิ่ง คุณคำว่า สองยง ต้อง ยรรยง ในกลางเวหา
ยติ	ว่า	ผู้มีศีลอันสังวรธรรม
ยมขัน	ว่า	กองฉรก
ยัม	ว่า	ยิ้ม
ยบุรบาท	ว่า	เสด็จดำเนินด้วยบาท แฉเสด็จ ดำเนินด้วยยาน ไม่เหมือนคำ ว่าพยุหบาตร
ยเข้ม ตำรวณ	ว่า	ชรวณ
ยวน	ว่า	ดาวพุงคำ

ยอ	ดูที่	เยอ
ยักษากร	ว่า	หมุ่ยักษ์
ยา	ว่า	ทำให้หาย
ยาง	ว่า	เกรียง
ย่างเยื้อง รำบำ นางภักควดี	ว่า	มีส่วน
ยาคร คำเนิร เทียว	ว่า	เดิน
ยายี	ดูที่	วันท่า
ย่า	ดูที่	ไภย
ย่ายาม	ดูที่	จम्म
ยिनใจ		ที่จะว่าอร้อยใจ ดูจคำว่า รค ยียวน แลยศย่ายามขวนไ้ หมินปี
ยิบยับ	ดูที่	จินจน
ยุกฉบาท	ว่า	คู่แห่งบาท
ยุกฉี	คือ	กฤดายุค ไตรดายุค ทวาประ- ยุค กุฉียุค
ยุทธ	ว่า	รบ
ยุบฉ	ว่า	ใจความ
ยุว	ดูที่	ครุณ
เยอ ยอ	ว่า	ยกย่อง
เยือน	ว่า	เย็น ดูจคำว่าน้ำค้างหยาด เยือน
แยง	ว่า	ขวาง
แย่ง	ว่า	ขวาง
แย้ม	ดูที่	จงาย
โยคาวจร	ว่า	ประพคติเทียร

โยคี	ว่า	นักบวช
โยธา	ว่า	คนรบ
รจเลข	คู่มือ	เลข
รจิต ขจิต รัง ผอง บรรจง ปรีศ สำอาง โอ้อ่า	ว่า	แต่ง
รณรงค	ว่า	สนามรบ
รต	ว่า	เกี่ยวพันเทียมด้วยม้า
รบบ	ว่า	รม
รบอบ	ว่า	รอบ
รบัคเศวีศ	คู่มือ	ชั้น
รบำ	ว่า	รำ
รบี รบิน รเบียน	ว่า	ฉบับ
รบิน	คู่มือ	รบ
รเบียน	คู่มือ	รบ
รเบียบ	ว่า	เรียบ
รเบ็ด	ว่า	เร็ด
รมาศ	ว่า	แรด
รไม	คู่มือ	ราก
รฤก	คู่มือ	อนุสร
รลวง	คู่มือ	รลุง
รลุง รลวง	ว่า	อเนจพนาถ
รสาย ตำรวย ปล้าง	ว่า	เปลื้อง
รอค	คู่มือ	กถ
รัง	คู่มือ	รจิต
รัษฎ	คู่มือ	หิรัญ

ร้อยจวน	คู่มือ	ศรวน
รัตนจันทร์	ว่า	จันแดง
รัตนตะไค้	ว่า	แดง
รัตนยา	ว่า	ครอก
รัตนท่า รำบาน ยายี บีธา	ว่า	เป็ยพ
รัตนทะเล	ว่า	เกวียนเทียมด้วยโค
รัตนสังครา	ว่า	รัตนสังแก้ง คุณค่าว่า ไปแก้งความ
รัตนมี	คู่มือ	ประภา
รัตนฐำริป	คู่มือ	ภูวนา
รา	ว่า	ทิง คุณค่าว่า เสียไฟเท่าหึ่งห้อย แลค่าว่า ได้กอบบอย่าเสียค่า
รา	ว่า	เรา
รากษษ	ว่า	มีเสื่อ
ราค ถักค ฤดี รำไม	ว่า	ยินดี
เหมือนรมย์		
ราชาง	กว้างาม	คุณค่าว่า พระคุณค่าเนินหงษ พฐอันราชาง
ราช	คู่มือ	ปัทมราช
ราชวันโนทยาน	ว่า	สวนของพระยา
ราชัญ	ว่า	พระยาไม้ได้อภิศก
ราชี	ว่า	คัว
ราช	คู่มือ	แตกย
ราช	ว่า	สัน
ราชตรีมัธยม	ว่า	กลางคิน
ราชู	ว่า	ราชู
รำบาน	คู่มือ	รัตนท่า

รำบำ	คูที่	อย่างเื่อง
รำไพ ภาณุมาศ ทิวากร	}	ว่า พระอาทิตย์
ทินกร ประภาษกร		
คุณหญิง อังสุมาลี		
รายวน		
ริปู	คูที่	ห้อย
รี	คูที่	เวรุ
ริงรัง	คูที่	ทयरน
รุจี	คูที่	จินจน
รุจี	คูที่	ผลา
รุทธโร	ว่า	อ่ำไพรุ
รุหาร	คูที่	เด็ด
รุปีย	คูที่	แมน
รู้สำนัก	ว่า	หิรัญ
เรณู พย็ย	ว่า	รูตีก
แรม	ว่า	เกสร
โรค	ว่า	ค่าง
โรคัด	ว่า	เสียบ, แทง
โรงธารกำนัล	ว่า	โรงเป็นที่เฝ้า
ไร	กว่า	โรงรับแขก
		ทอง ดูคำว่า พื้นไรราย
		แหวนแฉ่เครื่องไร
ฤกษ	ว่า	นักษัตร
ฤคิ	คูที่	ราค
ฤษยา	ว่า	ความอยากได้
ลคิก	คูที่	เขี้ยว
ลงาง ใตง	ว่า	ควันเย็น

ถนน แล่น พัง ชวง	ว่า	วัง
อบมติม ภทว	ว่า	มณฑลพระอิศวร ว่าจิมี่เท่า ของพระอิศวร อธิบายว่าจิม หน้าผาก
ฉบับค	ว่า	อ่อน
ลุ่มอม ลำภา ลำยอง	ว่า	อ่อนนุ่ม คุณค่าว่า ต้นกล้วย ทองลำยอง
ลม้าย	คูที่	แม่น้ำ
ลมุล	คูที่	ทวยชด
ลวดลาย ฉาน	ว่า	แตก คุณค่าว่า ช่างม่อ ตีม่อใช้ ตีฉาน
ลหวน	ว่า	ห้วย
ลเหย	คูที่	ใจ
ลอ	คูที่	เขวต
ลอง	ก็ว่า	ท่า คุณค่าว่าลองคู แลค่าว่า ยายจกลองเจ้าห้ำ บได้ หลานเฮย
ลออ	คูที่	อำเภอ
ลอบาท	คูที่	บางสุ
लग	ว่า	หมาก
ลาน	คูที่	มณฑล
ลากปาน	ว่า	ได้
ลายเลป	ว่า	ฉลายได้
ลาดค	คูที่	กำศรด
ลาวรรณ	คูที่	อำเภอ
ลำนัก โฉมสวรรค์	ว่า	เหมือนโฉมสวรรค์

ฉำเนา	ดูที่	ชฉาน
ฉำพัง	ดูที่	คลอง
ฉำแพง	ดูที่	ชญ
ฉำภา	ดูที่	ฉม่อม
ฉำยอง	ดูที่	ฉม่อม
ฉำ	ดูที่	หัน
ฉำญอง	ดูที่	อูบฉ
ฉำฉาย	ว่า	ฉฉกฉฉกฉฉก ฉฉกฉำว่า ฉฉฉ
		ฉฉกฉำวฉฉฉฉฉฉฉฉฉให้ฉฉฉ
ฉฉฉ ฉฉฉฉ	ว่า	เยี่ยงกราย
ฉฉฉ	ดูที่	ฉฉฉ
ฉฉฉ	ดูที่	ฉฉ
ฉฉฉฉ		ฉำฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉ
		ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
		ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
		ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
		ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉ	ดูที่	ฉฉ
ฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ ฉฉฉ	ว่า	ฉฉฉฉ
ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ	ดูที่	หัน
ฉฉ	ว่า	อูบฉ
ฉฉ	ว่า	ฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
		ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
ฉฉฉ	ดูที่	ฉำภา
ฉฉ	ว่า	ฉ
ฉฉฉ	ว่า	ฉฉ

แจ้ง	ดูที่	สุกะ
แจ้ง	ดูที่	ฉน
โลกนารณ	ว่า	ที่พึ่งแห่งโลกย์
โลกุตรธรรม	ว่า	ธรรมอันค้ำจื่นจากโลกย์
โลกย	ดูที่	มนุษย
โลกษ	ดูที่	สุรเชษฐ
โลม	ว่า	ดูบ
โลมะ	ว่า	ชน
โลห	ว่า	เหล็ก
ภษา	ว่า	คั่งอยู่นาน
ภษันภษา	ว่า	คั่ง
วงวัง	ว่า	ล้อม
วนสมัท คองไพร	ว่า	ราวป่า
วันศคมภ์	ว่า	ป่าเขา
วนิดา	ดูที่	ฉัตร
วรอุจ	ว่า	เจบ
วราห	ว่า	หมู
วลาหก	ดูที่	พรรษ
วสันตะอุตุ	ว่า	ระดูหนาว
วะโร	ดูที่	ตะโค
วัชรินทร	ว่า	เป็นใหญ่เหตุวิเชียร
วัฏ	ก็ว่าทาง	ดูคำว่า สังสารวัฏ
วัฏก	ว่า	นกลุ่มนกอาบ
วัณกั	ว่า	ช่างไม้
วัตติ	ดูที่	สนุน
วาชวิชนี	ว่า	พัชนี

วาค	คูที่	เลข
วาคะ	คูที่	วาโย
วาท	คูที่	จรรจา
วาน	ว่า	กำ
วานะ	คือ	คำ ดุษณา
ว่าย	ว่า	ตี
วายทรว	ว่า	ตีก
วายุ	คูที่	วาโย
วาโย วายุ มารุต	} ว่า	ลม
วาคะ คันธวาหะ		
วารัด	คูที่	พาทูรัต
วาริช	คูที่	มัชยา
วารี	คูที่	อุทก
วาสุกรี	คูที่	พาสุกรี
วาสุเทพ	คูที่	กฤษณ
วิกถ	ว่า	ไม่มีครนั
วิจวร	ว่า	ตใจ
วิษุณดา	ว่า	ฟ้าแอบ
วิเชียร	ว่า	เพชร
วิฑูรีย	ว่า	แก้วไพฑูรียมีสังวาลกลอกได้
วิทยา	ว่า	วิชา
วิทยาธร	ว่า	คนทรงไว้ซึ่งวิชา
วิฐูร สุเมธ	ว่า	นักปราชญ์
วินาศ	ว่า	ฉิบหาย
วิบัติ	ว่า	ถึงซึ่งปราศจาก
วิปคณา	ว่า	วิปคณา

วิพุธ	ดูที่	สุร
วิมุค	ว่า	พัน
วิโมกษ	ว่า	พันโดยพิเศษ
วิวาท	ว่า	เถียงกันต่าง ๆ
วิศณุ	ดูที่	กฤษณ
วิสุทธ	ว่า	ไสสอาด
วิหก	ดูที่	ชกณ
วุทธิไกร	ว่า	ปัญญายิ่ง
เวณิ	ดูที่	ชคคิ
เวรุ ธิป ปังนิก	}	คนมีเวรเป็นหน้าศึก
ปรปักษ ปฏิปักษ		
อมิตร ศัตรู ปัจามิตร		
เวหา เวหาค คัมณ	ว่า	อากาศ
เวหาค	ดูที่	เวหา
เวหุ	ว่า	ไม้ไผ่
เวีย	ว่า	คล้องคองค้ำว่าชฎาธารสังวาร เวีย
แวง	ก็ว่าดาบ	คองค้ำว่าแวงวัดตัดหัวขาด
แวง	ดูที่	ทयरณ
โวหาร	ดูที่	พจน
โวหาร	ว่า	ถ้อยคำว่อง
ศร	ดูที่	อุสุ
ศรวน รัญจวน	ว่า	เจ็บด้วยความเคียดร่อน
ศรี เขมณ	ว่า	หญิง คองค้ำว่าแม่ลา นัดให้หา ศรี
ศรีชันนาไลล ฉัก	ว่า	ช้านัก

ศติ	ดูที่	นักขัตราชา
ศติธรร	ดูที่	นักขัตราชา
ศักดิ์	ดูที่	ธมฺ
ศักดิ์	ว่า	ร่วม
ศักรู	ดูที่	เวรู
ศาสดา	ว่า	ครู คัมภัญญิติ
ตีป	ว่า	คนมีศิลปศาสตร์
ตีพาคม	ว่า	มณฑลพระอิศวร
ตีโรมณี	ดูที่	จุฬามณี
ตีวะ	ดูที่	อิศวร
เศก	ว่า	รดน้ำ
เศร่า	ว่า	เที่ยว คูกคำว่า ทรัพย์ เศร่า
เศ็ก	ว่า	ศึก
โศกศัลย	ว่า	พิศมป็นคือความโศก
ษณฺ	ว่า	หก
ษณฺปกถ	ว่า	หกชั้น
ษนุชฺ มนุชฺ มัจ มานพ นร นุรุษฺ }	ว่า	มนุษย์ผู้ชาย
ษิด	ว่า	รอยไถ
ชกณฺ	ว่า	เกวียนเทียมคั้ยกระบือ
ชกณฺ	ว่า	คำสั่งชกณฺ
ชกอ	ว่า	อยู่เป็นพวก
ชกา	ดูที่	เสวคร
ชกณฺ วหก ลิจิ ปักษี ทวิช }	ว่า	นก ทวิช แปลว่า เกิดสองหน
ชกณฺิก	ว่า	พรานนก

สงกา	ดูที่	ฉงน
สงกรานต์	ว่า	อย่าง คือ พระอาทิตย์ขึ้นสู่ เมศราธิบดี
สวางน	ดูที่	เมคา
สดับ	ดูที่	สุคร
สดุติ	ว่า	สรรเสริญ นักรู้บางแห่งว่าไหว้ คือ พบคำว่า อันขยมสดุติ พระไพร แลคำว่า ท้าวไท้สดุติ ไม่เห็นว่าเป็นเพลงมาจากดูติ
สคาละ	ว่า	ฉอด
สคมงคล	ดูที่	อัมภุคตร
สคน ฉนัง ปโยธร ปโยธร	ว่า	นม
สฉยร	ดูที่	สฉิตร
สฉาน เทศ ประเทศ ฉำเนา บ่อน แหล่ง	ว่า	ที่
สฉาพร	ดูที่	สฉิตร
สฉิตร สฉยร สฉาพ	ว่า	ตั้งมัน
สเทิน	ว่า	เก้อ
สชามติก	ว่า	ปุ่น
สนกโยธาบาด	ว่า	คกลงแห่งสนทยา
สนง	ว่า	เขา
สนเทห์	ดูที่	ฉงน
สนยท	ว่า	ผูกสอด
สนะเพลลา	ว่า	เสื่อชา คือ กังเกง
สนัน	ว่า	ชั้น

ศนูกนี ผาศุข	ว่า	ศุข
ศนูน วัตติ	ว่า	มถิ
ศบโอง	คูที่	ประคิติน
ศบโสมย	ว่า	ทุกเมื่อ
ศมบอก	คูที่	คจ
ศมณ	ว่า	ระจับ
ศมบัตติ	ว่า	ถึงพร้อม
ศมพ้องษร พรรม ฌนำ	ว่า	ปี
ศมพ้องษรณิน	ว่า	สิ้นปีขาดแห่งปีต่อครุค
ศมรภูมิ	ว่า	ที่ร่วมตาย
ศมรรด	ว่า	อาจ
ศมุต	ว่า	ศมุต
ศมูฉ	ว่า	เป็นของมีค่า
ศยบ	ว่า	ชม
ศยอง	ว่า	ศอง
ศยัมพร	ว่า	ศยมพร ศยุมพร
ศยัมภู	ว่า	รู้ด้วยคน
ศยามพากย์	ว่า	คำไท
ศรกเกรา	คูที่	บัจฉนคชนบท
ศรง	คูที่	ฉน
ศรชาติ	ว่า	มีชาติอันดี
ศรเลข	ว่า	เขียนงาม
ศรมง	คูที่	หรดาด
ศรรเพช	ว่า	รู้สิ้น
ศรดักษณ	ว่า	มีลักษณะอันงาม
ศรวง	คูที่	ฉันรวง

ธรรมวิธี	ว่า	ชีวิตมักรู้สึก ใช้ธรรมวิธี ว่า ข้าพเจ้าคาดคิด คำว่าธรรมวิธี ขอถวายบังคม โดยหมาย จึง เห็นว่าข้าพเจ้า
ธรรมพร	ว่า	ขอพร
ธรรมศักดิ์	ว่า	มีศักดิ์อันสูง
ธรรม์	ดูที่	กฤษม
ธรรม์แจ่ม	ดูที่	จักรวรรคโบราณ
ธรรม	ว่า	เหี้ยวน้อย ๆ
ธรรม	ว่า	จน
ธรรม์	ดูที่	อุทก
ธรรม์	ดูที่	บัตร
ธรรม	ดูที่	สูตร
ธรรมศาสตร์	ดูที่	มาถก
ธรรมรรค		ไผ่สูง ธรรมรรค
ธรรมรรคา	ว่า	ที่อยู่คือธรรมรรค
ธรรม์	ว่า	เจริญ
ธรรม	ว่า	มม่วง
ธรรมเนตร ธรรม์ } ธรรม์	ว่า	เป็นศัณฐานสุชาดา คือพระอินทร์
ธรรม	ว่า	เมื่อคุณคำพละคชชอดชนะ
ธรรม	ดูที่	ศรีสุชนาใจ
ธรรม์	ว่า	หมู่แห่งตน
ธรรม์	ว่า	ผู้ได้ในธรรม์
ธรรม์	ว่า	อยู่ด้วยกัน
ธรรม	ว่า	เจ็ด

ฮัศย ฮัจ	ว่า	ฮัจ จริง แท้
ฮัศรี กัณญา สุดา วนิดา นารี พฐุ กานดา	} ว่า	หญิง
ฮัศวังก	ว่า	กุม
ฮันตะ	ว่า	ระจับ
ฮันรวง ฮรวง	ว่า	สูง คู่คำว่า ฮรวงฮวรรค์
ฮัป พิศม	ว่า	งู
ฮัปกฤห	ว่า	พระเคราะห์เจ็ด
ฮันปดสีทันดร	ว่า	แม่น้ำสีทันดรเจ็ด
ฮัปกัณฑ์	ว่า	เขาปรักัณฑ์เจ็ด
ฮัศ	ว่า	แม่ผัว
ฮากยบุตร	ว่า	เป็นบุตรแห่งฮากยราช
ฮากษี	ว่า	พยาน
ฮาก	คู่มือ	บรรดา
ฮากร	ว่า	เป็นช่อเกิดแห่งแก้ว คำว่า แก้วนี้ของสิ่งใด สมมติว่าเป็น มงคอกก็เรียกว่าแก้ว มีนางแก้ว เป็นต้น ไร่ประสงค์เอาแต่แก้ว คือ เพชร พลอย นั้นหาไม่
ฮากร	ว่า	สมุทร
ฮากุ ฮุนทร	ว่า	ดี
ฮานัง	ว่า	ทำคูดั่งตา
ฮานี	ว่า	ม่าน
ฮาม	คู่มือ	งามิกร
ฮามเณร	ว่า	บุตรของฮมณ
ฮามิ ภรรดา	ว่า	ผัว

สาระ	ว่า	แก่น
สารี	ว่า	หญิงมีทรัพย์
สาธิกา	ว่า	นกขุนทอง
สาธิ	ว่า	เข้าไม่มีเปลือกแต่กำเนิด
สาวนมาศ	ว่า	เดือนแก้ว
สาโซ	ว่า	ที่เมีย
สาหัดต	ว่า	ทำด้วยมือ
ชำแดง แสดง	ว่า	จีนี่วเรียก
ชำนอ	ว่า	ตะกั่ว
ชำนักนี่	คูที่	นิเวศ
ชำนาน	คูที่	ชำเนียงฮาร
ชำนิง	คูที่	ชิงสีง
ชำเนา	ว่า	หลัก
ชำเนียงฮาร ชำนาน	ว่า	เสียง
ชำเนา เพตรา เลากา		เหล่านี้เป็นเครื่องคำมด้วยน้ำ อธิบายว่ามีน้ำใส่หม้อแฉ กระบอกไปกินจึงจะไปได้
ชำรวญ	คูที่	ยเข้ม
ชำราย	ว่า	ฮวย
ชำรวย	คูที่	รฮาย
ชำลาญ	คูที่	หงษธิบบาท
ชำแฉง	คูที่	แฉฉง
ชำอาง	คูที่	รจิต
สิขร	คูที่	บรรรพค
สิจี	คูที่	ชกญ
สิงคฉิ	ว่า	นกคฉิ่งโคฉง นกขมิน

สิงฮัง ตำนิง เนา คง	ว่า	อยู่คู่จ๋าว่ามีสิง แลแฉวชฉาน ตำนานิง แลทำได้ไว้คง
สิงหะ	ว่า	สิงห์
สิตถาภิรมย์	ว่า	ยินดียิ่งนักในที่อันเอียน (เย็น)
สินธพ	คู่มือ	อัสว
สินธุ อรรณพ	ว่า	ทะเล
สินธุศดุวา	คู่มือ	ทีกกระชัก
สินาค	คู่มือ	คำเพลิง
สินธุ สุเมรุ ผาหลวง	ว่า	เขาพระเมรุ
สินเห	ว่า	ไซ
สิบขวน	ว่า	ชนมียือปชาตร
สิมา	ว่า	แดน
สิฉา	คู่มือ	ไซล
สิวิกา คานหาม ปาดังกี	ว่า	เปลยาน ว่าเป็นเครื่องไป
สิหนาท	ว่า	คำรามแห่งราชสีห
สิทไฮยาคน์	ว่า	นอนเหมือนนราชสีห คือ นอน โดยเบื้องขวา
สุกะ แฉ้ง	ว่า	แห่งคูจ๋าว่าวนเวียนไม้ ไซ แฉ้งช้อยครอม
สุกระ	ว่า	สุกร
สุขุมาร	คู่มือ	ครุณ
สุคค	ว่า	ไปสู่ที่อันดี
สุฉิ	ว่า	เขม
สุชามปติ	คู่มือ	สหศเนศร์
สุคา	คู่มือ	ศัตรี
สุธาโภชน	ว่า	เข้าขาว

สุธารศ	ว่า	น้ำใสสะอาด
สุโธทนี	ว่า	เป็นบุตรแห่งพะญาสุโธทน
สุนทรี กัลยาณี	ว่า	นางงาม
สุนทร	คู่มือ	สาธุ
สุนหา สุนิสา	ว่า	ลูกขี้ไฟ
สุนิสา	คู่มือ	สุนหา
สุพรรณเวณตัย	คู่มือ	ครุฑ
สุพรรณ	ว่า	ทองเหลืองแดงค่าว่า ขาดด้วย สุพรรณ พันด้วยสุพรรณ
สุเมรุ	คู่มือ	อินรุ
สุร	ว่า	กล้า
สุร	ว่า	พ้อมัว
สุร มรุ วิบุษ สุเวารศ เทพบุตร	} ว่า	เทวดา คุณค่าว่าสรคีนหมู แมนมา
สุรเชษ โสเกษ กมลาคณ์ จัตุร मुख จัตุภักตร์ ธาดา ผ่านฟ้า มหศวรร	} ว่า	พรหม แผนกที่ว่าพรหม คุณค่า ว่าขุนแผนแรกเอาดินคู่มือแลค่า ว่าแผน
สุราธิป	คู่มือ	สหศเนตร
สุราโธย ไตรทสาโธ เทวโลกย์	ว่า	ที่อยู่แห่งเทวดา
สุเวารศ	คู่มือ	สุร
สุธ	คู่มือ	เสนา
สุวรรณภาชน	ว่า	โต๊ะทอง
สุวรรณภาชน	ว่า	ภาชนทอง
สุวา	ว่า	นกแขกเต้า

ดู	ว่า	เจ้า	
ดูญ	ว่า	ตาย	
ดูตร ฮวน ด้บั	ว่า	ฟัง	
ดูธ	คือ	พ่อครัว	
เดกข	ว่า	ตำหนียก	
เดตุ ข้ว	ว่า	ตถาน	
เดนท์	ว่า	อยากความรัก	
เดนะ	ว่า	เหยี่ยว	
เดนาธิบดี	ว่า	เป็นใหญ่ในทหาร	
เดมา	ดูที่	คฤณ	
เดฉา	ดูที่	โสด	
เดวก	ดูที่	อำมาตย์	
เดวตร	ดูที่	บุญชरिक	
เดวตร บุษ บัณฑาร	}	ว่า	
โอทาด ลอ ฮกาว			ว่า
ควัน พนุ			ว่า
เดวยยม	ว่า	กินน้ำตา	
เดวาล	ว่า	สร่าย	
เดวภาคย์	ว่า	ส่วนอันงาม	
เด็ย	ว่า	ละ	
เด็ยงเอาใจ	ว่า	เสียงพาใจ	
เด็ยสนอบ	ว่า	เสื่อลอบ ๑	
แดง	ว่า	อาวูท ดูงคำว้า พลคช คชกระฉิ่งแดง	
แดง	ดูที่	ตำแดง	
แดงก	ว่า	หนังสือ	

แสง	คูที่	ไภย
แสง ฉ่าแสง	ว่า	ของร้าย
แสงอก	ว่า	พุกเข้า ดูจคำว่า คักเคาแสงอก เอาใจ
แสงะ	คูที่	อัคร
โสม	ว่า	สโภก
โสด	ว่า	ช่องหู
โสมณ	คูที่	อ่าไพรุ
โสมณิครังษี	คูที่	นักจักราษา
โสรง	ว่า	สอง
โสระ	ว่า	เสาร์
โสมณะ โสมยาศน	ว่า	ที่นอน
โสมยาศน	คูที่	โสมณะ
โสด สีธา เสงลา	ว่า	หิน
โสมมินปี มาธุสร	ว่า	เสียงหวาน
หกห้องฟ้า	ว่า	หกชั้นฟ้า
หงษ	ว่า	นก เป็ด
หงษฉิบบาท ฉ่าฉาญ	ว่า	แดงอ่อน
หณิบหมื่น	ว่า	สองหมื่น
หรรดาจ ปิงกัถ สรมง	ว่า	เหลือง
หรรษ บ่าทอง	ว่า	รีนเริง
หริ	คูที่	กฤษณ
หริต	ว่า	เขียวใบไม้
หฤทัย ดันหิม	ว่า	หัวใจ
หลวง กรียง ทม	ว่า	ใหญ่ ดูจคำว่า ทุกขทม ทเลทม
หฐ้า	คูที่	ชคคิ

หน้าสี่	ว่า	ทวีปทั้งสี่
ห้วงปวง	ดูที่	อำนาจ
หว่า		ก็ว่าเปล่า ดูคำว่าหว่าอก
		หว่าใจ
หขดี	ดูที่	ทวิรท
หสก กุงาน	ว่า	ห่าน
หอคำ	ว่า	หอทอง
หอบ	ว่า	หายใจร้อน
หัดด, โด	ว่า	มีอ
หัน		ก็ว่าเห็น
หัย	ดูที่	อศว
หาธ	ดูที่	ครุณ
หินณะ	ว่า	คำซ้ำ
หิมวา	ว่า	ป่าน้ำค้าง
หิรัญ รูปีย ระชฎ ไกรธาค	ว่า	เงิน
หิรัยภชน	ว่า	ภษณเงิน
เหม	ดูที่	จามิกร
เหรี	ว่า	ปิ่น
เหิน	ว่า	บิน
เหี้ยม	ดูที่	บรรยาย
เหมือง	ว่า	คลองน้อย
เหมือนงน	ว่า	เงื่อน
เหมือนรมย์	ดูที่	ราค
แห	ว่า	หา
แหน	ดูที่	ฉนวน
แหนง พาส	ว่า	ร้าย ดูคำว่า พาสมฤค

แห่
แห่
โหด
โหย
โหยหา
โหยให้
โหดทีก
ให้ข้าง
หุบ
อคร่าว

ดูที่
ดูที่
ว่า
ดูที่
ดูที่
ดูที่
ว่า
ว่า
ดูที่
ว่า

มתיมา
สถาน
ไม่มีทุกสิ่ง
กรรมแสง
กรรมแสงหา
กรรมแสงให้
กลองนำเคียว
นึ่งน้ำคาไหล
เขวคร
อิมใจ ถ้าท้าวพระยาว่าอิม
สมบัติ นักรู้บางแห่ง อคร่าว
ใช้ว่ามาก ไม่ต้องด้วยโคลง
พระลอ ว่าพึงสารสองหนุ่ม
หน้า จอมราชครวญคิดอ้า
อคร่าวหัวใจ เลือกผู้ยิ่งยศ
เป็นราชาอคร่าว พระยาจะมี
มากไปๆ

อเคื่อ
องค
องงคุด
องจล

ดูที่
ว่า
ว่า
ว่า

อ่าไพร
อวยระ
น้อมือ
ไม่ห้วนไหว ใช้เป็นเขากว่า
ดุงคำว้า องกาอจลแล้ว
จะข้ามเงิน

อณ
อณหิตนาพีบัตร
จำหาย จำหัน เทรีค }

ว่า
ว่า

พิณ
หมวก

อดีต	ว่า	กาลที่ล่วงแล้ว
อคูย	ว่า	ยังไม่ได้ ไม่มีผู้เสมอ
อิภิมาศ	ว่า	เดือนยิ่งเรียกว่า แปดสองหน
อิธิบาย	ว่า	เฮย
อนันต์	ว่า	หาค่ามิได้
อนาคต	ว่า	กาลจักมาในพายน่า
อนาถ	ว่า	ไม่มีที่พึ่ง
อนานิกา	ว่า	นิ้วนาง
อนาโดย	ว่า	ไม่มีที่ติดอยู่
อนิศโภค	ว่า	มีทรัพย์นับไม่ได้
อนุ	ว่า	ผู้น้อย ว่ามาตาม
อนุช	ดูที่	กนิษฐ
อนุสร คณิง ตรี คำริ รดูก จิตร ฉวิธ	} ว่า	คิด
อนินชา	ว่า	อังกาบ
อภิกภิ	ดูที่	ทวิรท
อภิศก	ว่า	รดยิ่งนัก
อมิตร	ดูที่	เวร
อร	ว่า	งาม ดูคำว่า เฮอร์
อรรณพ	ดูที่	สินธุ
อรศุม	ว่า	ฮาย
อรหรรต	ว่า	ควรจะรับซึ่งสการบูชา
อลงกฏ	ดูที่	อำพน
อลงกร	ดูที่	อำพน
อโศก	ว่า	ไม้โศก ทุกวันนี้ เรียกว่า ต้นโศก

อษรพิศม์	ว่า	มีพิศม์คั่งคาบ
อสี ดาว	ว่า	คาบ
อสุรชน	คู่มือ	นยนามพู่
อสุณีบาท	ว่า	ตกลงแห่งชายฟ้า
อสุรการ	ว่า	ช่างปิ่น
อวย	คู่มือ	ทาน
อะริยะ	ว่า	ไกลจากกิเลส
อักษี จักขุ นยน	ว่า	คา
อักแอ	คู่มือ	อักอวน
อักข	ว่า	เพลา
อัคนีโรติเตโชธิขานล ภาณุมมา รุุมเกต เพฉิง }	ว่า	ไฟ
อักอวน อักแอ	ว่า	ธอื่น
อังกูร	ว่า	หน่อ
อังกูมาลี	คู่มือ	อูณหรั่งมี
อัจฉย อัจฉรร	ว่า	ควรจะคบมือ
อัญ	คู่มือ	อัญขยม
อัญขยม อัญ	ว่า	ข้า
อัญชูลี บงกคม ประนม ประนค กราบถวายกร }	ว่า	ไหว
อัญเชิญ	ว่า	ข้าเชิญ
อัญว่า	ว่า	ข้าว่า
อฎารศ	ว่า	พระสูงสืบแปดศอก
อัมโยก	ว่า	เพ็ญนำเคียวเหมือนโรงโขน
อันโคนไฟร	ว่า	เที่ยวอูญในป่า
อันแต้ง	ว่า	ก้องแก้ง

	๗๘	
อับยา	ว่า	หมี
อับษร	คูที่	เทวธิดา
อับรี	ว่า	ไม่เป็นที่รักษ
อัคร	คูที่	อัคร
อศว อัคร อินทร ดุรงค์ หัย พาริ และ }	ว่า	ม้า
อศวาศ	ว่า	ลมหายใจออก
อษจร	คูที่	อษจร
อษฏ	ว่า	แปด
อษฏมณฑล	ว่า	มณฑลคณาแปด คือ พาหุ
อษฏางคิกมรรคฉายะ	ว่า	ทางประกอบด้วยองค์แปด
อษฏครตมณฑล	ว่า	มณฑลร้อยยี่ด้วยแปด
อากรยณ	ว่า	เรียราย
อ้าง	คูที่	จรจร
อาชาไนย	ว่า	รู้ซึ่งเหตุแล้วเหตุ
อาตุร	ว่า	เค็ดร้อน
อาตมา	คูที่	คุณ
อาทาศ	ว่า	แวน ว่า กระจก
อาป	คูที่	อุทก
คโป	คูที่	อุทก
อาพิ	ว่า	คุณ
อาภา	คูที่	ประภา
อายานจน	ว่า	วิงวอน
อาษุรมาศ	ว่า	เดือนสิบเอ็ด
อารักษ	คูที่	พนัศบตี
อาสิงค	ว่า	ตัวมกอด

อาไธ	คู่มือ	พัก
อาศิรพาท	ว่า	คำถวายพร คุณคำว่า เทพธิด อวยอาศิรพาท
อาเศียร	คู่มือ	พัก
อาษา	ว่า	รับทำ
อาษรุ	คู่มือ	ปราชญ์
อาสาทมาศ	ว่า	เดือนแปด
อำนค	ว่า	อดคุณคำว่า สูงอำนค อดแก่อู
อำนวย	คู่มือ	ทาน
อำนาง	ว่า	อาจ
อำนิชฎิ ห้วงปวง	ว่า	ปรารถนา
อำนพน อลงกฏ อลงกร	ว่า	ประดับ
อำนไพรุ รุจี โสภณ } ฉาวรรณ ตรุ ลออ } อเคื่อ	ว่า	งาม
อำนภอ	ว่า	เหตุ การ, คุณคำว่า อำนภอใด แลราชมีอยู่ในคลองธรรมนี้ ขอบญา นายอำนภอต้องว่าเป็น นายเหตุการณ
อำนมาตย เสวก	ว่า	ข้าเฝ้า
อำนยวณ	ว่า	ปิดพลง บังคำ
อำนรุง	คู่มือ	บำรุง
อำนลา ควิปอก	ว่า	จะลาไปแล้ว
อินท	คู่มือ	นักขัตราชา
อินท แช	ว่า	เดือน
อิทวาริ	ว่า	ราชพฤกษ

อินธนู	ว่า	สีรุ้ง
อิศวร ศิวะ ตรีศูลี	ว่า	มีหลาวสาม คือ พระอิศวร
อิ๊กอัก	คู่มือ	จินจน
อุซุ	ว่า	อรชร
อุณฑิต	ว่า	เครื่องประดับพระเศียร ๑
อุตุ	คือ	เอาอุเป็นระ คุณค่าว่า
อุทก วารชล อาป อาโป สลิสัง ทีกตีก ชร	}	ก็ว่าน้ำ คุณค่าว่าชราเขาเขา เรटकแต่ง
อุไทย เถลิง		ว่า
อุบล สิญง จงกลณี	ว่า	บัวสาย
อุปกค	ว่า	เป็นของไร่ชรอย
อุปวาท	ว่า	คำ
อุมาร	ว่า	ผักสามทาว
อุร ทรวง	ว่า	อก
อุรุ	ว่า	ลำขา
อุไร	ว่า	ทองเนื้อสูง
อุษณาการ	ว่า	มีอากาศอันร้อน
อุตุ ทร	ว่า	ปิ่น
เอม กระเอบ	ว่า	หวาน
เอื้อ		ก็ว่าอยาก คุณค่าว่า ความเอื้อ อาตุรชักสิง
โอก	คู่มือ	พัก
โอช	ว่า	จ้วน คุณค่าว่าใส่จ้วนในปลาใส่ ยานเข้าจองโทษเจ้าด้วยอัน ใดก็ดี

โธฐ คำโบล	ว่า	ริมฝีปาก
โธทน	คูที่	โภชน
โธทาด	คูที่	เขวทร
โธน	คูที่	ทวยชด
โธบ ตรโบลม ตรกอง	ว่า	กอด
โธภาษ	คูที่	ประภา
โธมอาน	ว่า	มนต์
โธสริ	ว่า	คาวเก็บยา
โธอ่า	คูที่	รจิต
โธยกา	ว่า	ย่ายาย
โธสวรยศ	ว่า	ยศ คือเป็นสมบัติ
โธกอัก	คูที่	จินจน

